

XVI. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia

Absztraktfüzet

Budapest, 2022. febr. 4.
Az MTA Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága és a
Nyelvtudományi Kutatóközpont szervezésében

**A SZERVEZŐBIZOTTSÁG:
A SZERVEZŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: VÁRADI TAMÁS
TITKÁRA: LUDÁNYI ZSÓFIA**

**A SZERVEZŐBIZOTTSÁG TOVÁBBI TAGJAI AZ MTA ALKALMAZOTT NYELVÉSZETI
MUNKABIZOTTSÁGÁNAK TAGJAI:**

Elnök: Károly Krisztina
Titkár: Gráci Tekla Etelka

Bodó Csanád
Csernicskó István
Dér Csilla Ilona
Domonkosi Ágnes
Farkas Judit
Fenyvesi Anna
Fóris Ágota
Gósy Mária
Hunyadi László
Komlósiné Knipf Erzsébet
Ludányi Zsófia
Markó Alexandra
Navracsics Judit
Prószéky Gábor
Robin Edina
Sass Bálint
Schirm Anita
Seidl-Pécs Olívia

TARTALOM

Juhász Kornélia: Atonális és tonális nyelvek dallammeneteinek összehasonlítása	4
Huszár Anna: Az alapfrekvencia beszélőn belüli és beszélők közötti változásának jellemzői egy éves intervallumban.....	7
Püski Györgyi: Nyelvtanulói attitűdök, nyelvi önértékelés és ezek formálhatósága.....	9
Fürész-Mayernik Melinda: Többnyelvű gyermekek magyarországon: Kérdőíves kutatás pedagógusok tapasztalatairól.....	12
Petra Ihász: Word Superiority Effect in Bilingual Lexical Decision	14
Kocsis Ágnes: A <i>le</i> és <i>fel</i> igekötő darabolási igékben.....	16
Gyulai Livia: Igekötők argumentumszerkezet-változtató hatásainak automatikus meghatározása	18
Rosenberg Mátyás: Hindi kölcsönzések a romani nyelvben – a nyelvalkító tevékenységek zsákutcájában	20
Rási Szilvia: Tanárszakos hallgatók szakdolgozatainak nyelvi elemzése.....	22
Szente Gábor: Önéletírói paktum, szereplőjellemezés és a hát funkciói Egy pragmatikai pilot-kutatás műértelmezést érintő vonatkozásairól.....	24
Kopcsák Róbert: A kattintásvadászat működésmódja: három magyar hírportál összevetése..	26
Danang Satria Nugraha: Identifying indonesian light verb constructions: A computational linguistics approach.....	28
Mariam Shili: English as a Lingua Franca and Languages Other Than English in Tunisia	30
Károly Nagy: The representation of nationalism, ideology and power in turkish presidents' speeches.....	31
Songul Dogan Ger: Teaching materials analysis	33
Linh Huynh: Teachers' role in promoting English language learner autonomy in Vietnamese higher education	35
Maram Emad Shawkat Khamaiseh: Communication in Intercultural Online University Classrooms: An Interview Study.....	37
Garai Luca: Nazális és orális legyintőhangok akusztikai tulajdonságai	39

ATONÁLIS ÉS TONÁLIS NYELVEK DALLAMMENETEINEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Juhász Kornélia

Nyelvtudományi Kutatóközpont, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola
juhasz.kornelia@nytud.hu

A jelen kutatás célja az atonális (vagy intonációs) és tonális nyelvek szupraszegmentális szerkezetének, pontosabban a magyar és a kínai nyelvek hasonló menetű dallamkontúrjainak akusztikai vizsgálata és összehasonlítása áll. Az atonális nyelvek esetében a beszédben a hangmagasság változása, azaz az intonáció, elsősorban mondat-, vagy közlésszintű egységek jelentését változtatja meg (Gósy 2004, Markó 2017), míg a tonális nyelvek esetében a hangmagasság változása, azaz a tónus, lexikai szinten is jelentésváltoztató szereppel bír (Chao 1968). A beszédképzésben mind az intonáció, mind a tónus produkciója a hangszalagműködés változásával áll összefüggésben, és a zöngé alaphangfrekvenciájának (f_0) változásával jellemezhető (Gósy 2004).

A magyar hanglejtésben a kérdő, valamint a kijelentő és/vagy felszólító dallam is tipikus dallamkontúrral rendelkezik. Az egyszótagú kérdő dallamban az f_0 egy tercet emelkedik (Fónagy–Magdics 1967: 40), ugyanakkor emelkedő mintázatot mutat a választó kérdés kérdőszó előtti első tagja is (Markó 2017). Ezzel szemben a kijelentő és a felszólító dallammenet folyamatosan csökken, pontosabban a felszólító dallam a kijelentőnél egy szekunddal magasabb f_0 -tartományból indul és onnan ereszkedve valósul meg (Fónagy–Magdics 1967). A mandarin kínaiban négyféle tónus fordul elő, ezekből a jelen vizsgálat szempontjából kettő emelendő ki. A 2. tónus esetében az alaphangfrekvencia – a magyar kérdő intonációhoz hasonlóan – egy nagy tercet emelkedik, míg a 4. tónus esetében egy szextet csökken (Fónagy és Magdics 1967: 61, Chao 1968: 85). A hasonló dallammenettel megvalósuló magyar és kínai dallamok akusztikai tulajdonságaival kapcsolatban kérdésként merül fel, hogy az atonális és tonális nyelvtípusok esetében hasonló alaphangfrekvencia-tartományt mérhetünk-e, illetve felfedezhetünk-e hasonlóságokat a beszéddallam tartományának kihasználásában. E kérdés vizsgálata azért releváns, mert magyar nyelvterületen a kínai nyelv oktatásában a fentebb bemutatott két kínai és magyar dallammintázatot analógnak tekintik, ezeket a megfeleltetéseket azonban nem támasztják alá tudományos vizsgálatok.

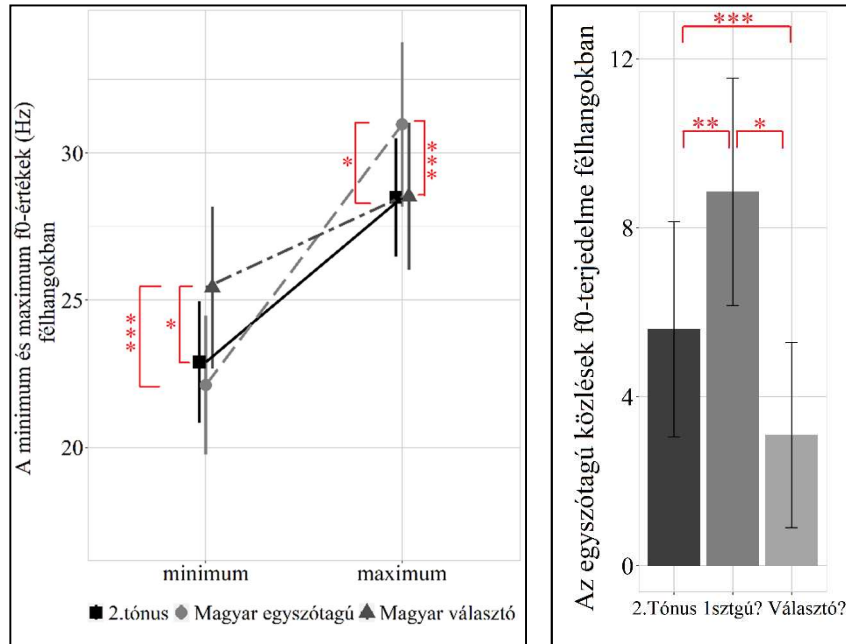
A kínai tónusok produkcióját egy kínai anyanyelvű csoport, míg a magyar közlések intonációját egy magyar anyanyelvű csoport (csoportonként 7 fő, nők) ejtésében elemeztem akusztikailag. A kísérlet anyagát 5-5 magyar és kínai, CV-szerkezetű, jelentéssel rendelkező, egyszótagú szó adta. A kínai szavakat (pl. emelkedő dallam: 折 zhé [dʒɛ] 'akció', ereszkedő dallam: 这 zhè [dʒɛ] 'ez') izolációban, a magyar szavakat pedig párbeszédbe ágyazva (de önálló közlésekként) kellett a résztvevőknek felolvasnia 6 ismétléssel (pl. emelkedő dallam, választó kérdés: *Cső vagy csá?*, emelkedő dallam jelöletlen kérdés: *Nem tudom. Cső?*, ereszkedő dallam, kijelentés: *Mi az a henger, amiben folyik a víz? – Cső*, ereszkedő dallam, felszólítás: *Cső! Nehogy kilyukadj nekem!*).

A közlések alaphangfrekvencia-tartományát az adott dallamkontúr legalacsonyabb és legmagasabb f_0 -értékével számszerűsítettem, melyeket a Praat (Boersma és Weenink 2019) alapbeállításai szerint mértem, majd a kapott értékeket az R programban (R Core Team 2021) félhangokká konvertáltam 50 Hz-es referenciaértékkel, és lineáris kevert modellekkel hasonlítottam össze. Külön modellt írtam fel az emelkedő és ereszkedő dallammintázatokra, illetve a minimum f_0 ,

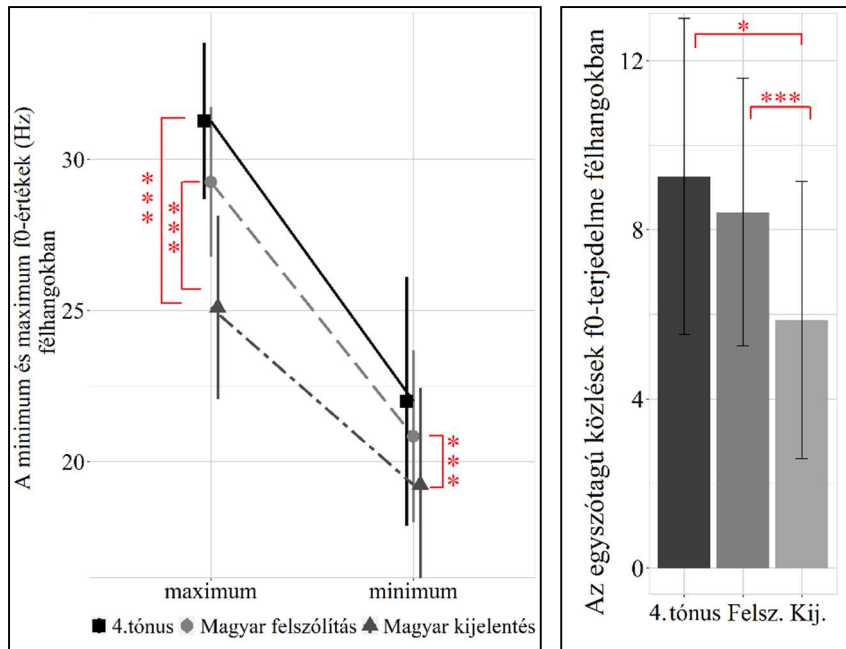
maximum f_0 és f_0 -tartomány függő változókra, és a közlés típusa (pl. ereszkedő dallam esetén: kínai 4. tónus/magyar kijelentés/magyar felszólítás) független változó hatását vizsgáltam.

Az emelkedő dallamívek esetében a magyar egyszótagú kérdés esetében a maximum, míg a választó kérdés első tagjának esetében a minimum érték tért el a kínai 2. tónus megfelelő értékeitől (1. ábra, bal oldal). A hangterjedelmeket a szakirodalomban leírtakkal összehasonlítva a kínai 2. tónus esetében a korábban meghatározott nagy terc helyett a jelen kísérletben nagyobb, egy kvártnak megfelelő (5,5 félhang) emelkedést találtam. A magyar dallamok megvalósulásában a választó kérdés első tagja egy kis tercet emelkedett, azonban az egyszótagú jelöletlen kérdés f_0 -változása jelentősen meghaladta a várt értéket, hiszen a terc helyett átlagosan egy szextet (8,9 félhangot) emelkedett (1. ábra, jobb oldal). Az ereszkedő dallamívvvel megvalósuló magyar felszólító dallam, valamint a kínai 4. tónus minimum és maximum értékükben megegyeztek, míg a kijelentő dallam a 4. tónusnál alacsonyabb maximum f_0 -lal valósult meg (2. ábra, bal oldal). A hangterjedelmét illetően a 4. tónus a leírtakkal egyezően átlagosan egy nagy szextet (9,2 félhang) ereszkedett. A felszólító dallam maximuma a várt szekund helyett egy kvártnal magasabb f_0 -tartományban helyezkedett el (2. ábra, jobb oldal).

Az emelkedő dallammenetek összehasonlítása nem erősítette meg a feltételezett analógiát a kínai és a magyar dallamok között, hiszen mindkét magyar kérdés eltért valamilyen szempontból a kínai 2. tónus megvalósulásától. Az ereszkedő dallammenetek esetében a 4. tónus minden tekintetben megegyezett a magyar egyszótagú felszólító dallaméval, azonban a kijelentéstől hangterjedelmében és maximum értékében is eltért. A kutatás eredményei hozzájárulnak az atonális és tonális nyelvek szupraszegmentális működésének mélyebb megértéséhez, valamint a kínai mint idegen nyelv oktatásához is.

1. ábra: Az emelkedő dallamok (a kínai 2. tónus és a magyar egyszótagú, valamint választó kérdés) minimum és maximum f_0 -értéke félhangokban (balra), és a közlések f_0 -terjedelme szintén félhangokban (jobbra)

2. ábra: Az ereszkedő dallamok (a kínai 4. tónus és a magyar felszólító, és kijelentő modalitású közlések) minimum és maximum f_0 -értéke félhangokban (balra), és az f_0 -terjedelme szintén félhangokban (jobbra)

Irodalom

- Boersma, P. & Weenink, D. (2019). *Praat: doing phonetics by computer*. Computer program. 6.1.5.
- Chao Y. R. (1968). *A Grammar of Spoken Chinese*. University of California Press, Berkeley.
- Fónagy I., Magdics K. (1967). *A magyar beszéd dallama*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Gósy M. (2004). *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris Kiadó, Budapest.
- Markó A. (2017). Hangtan. In Imrényi A. et al. (szerk.) *Nyelvtan*. Osiris, Budapest. 75–203.
- R Core Team. (2021). *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, 3.6.1.

AZ ALAPFREKVENCIA BESZÉLŐN BELÜLI ÉS BESZÉLŐK KÖZÖTTI VÁLTOZÁSÁNAK JELLEMZŐI EGY ÉVES INTERVALLUMBAN

Huszár Anna

Nyelvtudományi Kutatóközpont, ELTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskola

huszar.anna@nytud.hu

A beszéd egyik fő jellemzője a változatosság, amelyet mind egy adott beszélő közlésén belül, mind a különböző beszélők megnyilvánulásai között megfigyelhetők. A szakirodalom megkülönbözteti a hangképzésre ható tényezőket aszerint, hogy hosszú vagy rövid távú a hatásuk (vö. pl. Mooshammer et al. 2008): az első csoportba anatómiai, fiziológiai sajátosságok tartoznak, a második csoportba pedig az adott beszédhelyzet sajátosságai (pl. beszédpartnerek személye, adott fizikai és lelki állapot, téma stb.). A korábbi, nyelvi változást vizsgáló kutatások többsége hosszabb időtartamot ölel fel (vö. pl. Vierge–Broeders 1993, Decoster–Debruyne 2000), ez idő alatt vélhetően jelentősebb változások figyelhetők meg. Más kutatások a rövid távú longitudinális vizsgálatokat elsősorban betegségek vagy terápiák hatásának nyomonkövetésére alkalmazzák (vö. p. Markó et al. 2012, Damásdi–Krepsz 2017). Kérdésként merül fel azonban, hogy hogyan változnak egy egészséges felnőtt beszélők hangképzési sajátosságai relatíve rövid időintervallumon belül.

Egy korábbi kutatás 5 fiatal, magyar női adatközlő 7 hónapig tartó 2 hetes intervallumonként felvett anyaga alapján azt találta, hogy a beszélő és a magánhangzók minősége is hat a magánhangzók időtartamára, míg a felvételi alkalmak nem (Gósy–Krepsz 2015).

A jelen kutatás kérdése ebből adódóan, hogy változik-e, (és ha igen, hogyan) a beszélők alaphangfrekvenciája (f_0) egy egy éves időtartamon belül azonos körülmények között rögzített felvételek esetén. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy milyen változatosság érzékelhető az f_0 értékekben egy adott beszélőn belül és a beszélők között az idő előrehaladtával. Hipotézisem szerint egy éven belül nincs tendenciaszerű változás az idő előrehaladtával, viszont egyéb tényezők hatással vannak az f_0 -ra (pl.: beszédpartnerek személye, téma stb.).

A kutatás anyagát a BEA Spontánbeszéd Adatbázis (Gósy et al., 2012) háromfős társalgási feladatából választottam ki. A vizsgálat során 5 női beszélő (25-35 év közötti) hanganyagát elemeztem, akik a felvételeken az interjúkészítő vagy a társalgópártner szerepét töltötték be, a társalgás másik két résztvevője szintén a vizsgált személlyel hasonló korú volt. Összesen 10 felvételt elemeztem egyénenként, amelyek 1 éves intervallumon belül készültek. Az f_0 -értékeket 25 ms-onként nyertem ki Praat szkripttel (Boersma–Weenink 2020), 50 ms-os ablakolással, 100-450 Hz-es beállításon (a zajos, illetve azokat a részeket, amik tartalmaztak egyszerre beszélést vagy nevetést, kizártam az elemzésből).

Az eredmények szerint egy éven belül az f_0 -ban nincs tendenciaszerű változás az idő elteltével, mégis kimutathatóak különbségek a beszélőkön belül a különböző időpontokban készült felvételek között. Ennek oka lehet a másik két beszédpartner személye, illetve a beszélgetés témája. Előfordulnak pozitív, semleges és negatív érzelmi töltetű témák, illetve komolyabbak és könnyedebbek is, az egyes beszélőknél azonban vannak eltérő megvalósulások: van olyan, ahol a legmagasabb alaphangfrekvenciájú felvétel egy negatív témát érint (pl. motoros tragédia), egy másik beszélőnél meg egy könnyed témát (pl. nyaralás). Mindez az egyéni kommunikációs stratégiákkal és hangképzési sajátosságokkal magyarázható.

Irodalom

- Boersma, P., Weenink, D. (2020). Praat: Doing phonetics by computer. (Version 6.1.30) [Computer Program], URL: <http://www.praat.org>
- Damási N., Krepesz V. (2017). Funkcionális zöngéképzési zavar gyermekkorban. Anyanyelv-pedagógia. https://www.anyanyelvedagogia.hu/cikkek.php?id=580&fbclid=IwAR16R6_48zF4tdJwBlz4p2S9P35rGXVoXemjtx6lLQ1OpL_YsXf8fNYZuSQ
- Decoster, W., Debruyne, F. (2000). Longitudinal voice changes: Facts and interpretation. *Journal of Voice*, 14(2)184–193.
- Gósy, M., Krepesz, V. (2015). Intra-speaker and inter-speaker variability of vowels produced in a time-span of seven months. Bátyi, Sz., Víg-h-Szabó, M. (eds.): *A nyelv - rendszer, használat, alkalmazás. Pszicholingvisztikai tanulmányok V.* Budapest: Tinta Kiadó. 9–30.
- Markó, A., Grácz, T.E., Bajnócziné Szucsák, K. (2012). A diszfónia terápiájának hatékonysága a beteg beszédtechnikai képzettségének függvényében, *Alkalmazott Nyelvtudomány*, 12, 83–103.
- Mooshammer, C., Perrier, P., Fuchs, S. (2008). Speaker-specific patterns of token-to-token variability. *The Journal of the Acoustical Society of America* 123. 3076.
- Vierrege, W. H., Broeders, A.P.A. (1993). Intra- and interspeaker variation of /r/ in Dutch. In *Eurospeech '93*. Berlin. 267–270.

NYELVTANULÓI ATTITÚDOK, NYELVI ÖNÉRTÉKELES ÉS EZEK FORMÁLHATÓSÁGA

Püski Györgyi

Szegedi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola

gyongyi.puski@gmail.com

Bevezetés

A nyelvi attitűdök vizsgálata a nyelvek és nyelvváltozatok társadalmi megítélésébe enged betekintést. Fő jelentősége, hogy az attitűdök a nyelv vagy nyelvváltozat beszélőiről alkotott társadalmi véleményt tükrözik, és nem a nyelv vagy nyelvváltozat valódi értékeit (Edwards, 1999). A nyelvtanulói nyelvi attitűdök az attitűdvizsgálatok középpontjába kerültek az elmúlt évtizedekben, hiszen az angol mint lingua franca tanulása az egész világot érinti. A nyelvtanulói nyelvi attitűdökkel számos tanulmány foglalkozik, és gyakori eredmény, hogy a nyelvtanulók az anyanyelvi kiejtést tartják megfelelőnek, jónak vagy tökéletesnek, míg a nem anyanyelvi kiejtést helytelennek, csúnyának vagy rossznak értékelik (pl. Jenkins, 2007). Így egy olyan magas presztízsű kiejtést idealizálnak, melyet ők nem használnak, és a mindennapi életükben használt kiejtésüket pedig negatívan értékelik. Ily módon a Labov (1966) által nemstandard anyanyelvi beszélőkre megfogalmazott nyelvi bizonytalanság jelensége a nyelvtanulók körében is gyakran érvényesülni látszik. A nyelvtanulók sokszor az angol nyelv magas ismeretével és a kompetens nyelvtanulói énképpel is összefüggésbe hozzák az anyanyelvi kiejtés elsajátítását (pl. Sung, 2016). Különösen a Kachru (1982, 1985) által meghatározott táguló körbe tartozó országok nyelvtanulói rendelkeznek exonormatív orientációval, azaz ők idealizálják leginkább az anyanyelvi kiejtést, míg saját akcentusukat gyakran szégyellik és meg akarják változtatni (Monfared és Khatib, 2018). Magyarország is az említett táguló körbe tartozik, vagyis a legtöbben idegen nyelvként (nem második vagy anyanyelvként) tanulják az angol nyelvet.

A nyelvtanulók nyelvelsajátítását illetve a saját magukról alkotott képüket, azaz az önértékelésüket is esetlegesen befolyásolhatják az idegen nyelvvel, illetve annak „idegen akcentussal” beszélt változatával kapcsolatos attitűdjeik. Jelen kutatás fő kérdésfeltevése, hogy milyen összefüggések figyelhetők meg a résztvevők nyelvi attitűdjei és nyelvi önértékelése között (különös hangsúlyt fektetve a magyar akcentussal beszélt angol kérdéskörére), illetve nyitottak-e a nyelvi attitűdjeik (és ezáltal potenciálisan a nyelvi önértékelésük) tanítás hatására történő formálására. Jelen kutatás egy pilot vizsgálat, mely további kutatási lehetőségek feltárására és megalapozására irányul a nyelvtanulói nyelvi attitűdök tanítás során történő formálhatóságának témakörében. Az adatközlők száma (25 fő) nem teszi lehetővé az eredmények széles körben történő általánosítását. A kutatás előzetes vizsgálatként szolgál nagyobb adatközlői létszámmal tervezett jövőbeli kutatásokhoz.

Módszertan

A vizsgálat résztvevői a Szegedi Tudományegyetem anglisztika BA és angoltanár szakos hallgatói voltak (25 első- és másodéves hallgató), akik az online oktatás keretén belül (2021 tavaszi félévében) egy kilenc kérdésből álló online kérdőívet töltöttek ki a Jamboard rendszerben. A felület lehetővé tette, hogy névtelenül (kód használatával), idő- és terjedelembeli megkötés nélkül, saját tempójukban haladva válaszoljanak a kérdésekre. A kitöltés két időpontban, csoportosan történt, és a technikai fennakadások elkerülése érdekében a hallgatók a kitöltés során zoomos kapcsolatban voltak a kutatóval. A kilenc kérdés közül az első hat a résztvevők angol nyelvvel kapcsolatos nyelvi attitűdjeit és nyelvi önértékelését

térképezte fel, különös tekintettel a magyar akcentussal beszélt angol kérdéskörére. Ezután egy rövid szöveget olvastak el a válaszadók az angol nyelv különböző anyanyelvi és nem anyanyelvi, standard és nemstandard változatairól, melynek célja az idegen nyelvvél kapcsolatos nyelvi attitűdök tanítás hatására történő formálhatóságának, a nyelvi tudatosság fejleszthetőségének, illetve a nyelvtanulók ezekre való nyitottságának előzetes vizsgálata volt. A szöveg célja az angol nyelv sokszínűségének és a nemstandard vagy nem anyanyelvi nyelvváltozatok értékességének és használhatóságának bemutatása. A szöveg elolvasása után további három kérdést válaszoltak meg a résztvevők a szöveg tartalmával kapcsolatos véleményükre vonatkozóan. A kérdőív nyílt kérdéseket tartalmazott, ezért a kvantitatív elemzés előtt a válaszok bekódolására és számszerűsítésére volt szükség. Az eredmények kvantitatív elemzése az SPSS szoftver használatával történt, és elsősorban a kilenc kérdésre adott válaszok közötti korrelációkra fókuszált, mivel ezek feltárására a korábbi kvalitatív elemzés nem volt használható.

Eredmények

Az eredmények azt mutatják, hogy negatív korreláció figyelhető meg a résztvevők saját akcentusukkal kapcsolatos önértékelése és annak vélt magyarossága között ($r_s = -0,459$, $p < 0,05$). Ugyancsak negatív korreláció van a hallgatók anyanyelvi akcentusra való vágyakozása és a magyar akcentussal beszélt angolról alkotott véleménye között ($r_s = -0,504$, $p < 0,05$). A kitöltők körében a saját akcentusuk magyarosként való értékelése és az anyanyelvi akcentus szükségesnek ítétele között pozitív korreláció tapasztalható ($r_s = 0,527$, $p < 0,01$). A hallgatók saját akcentussal kapcsolatos önértékelése és a szövegben olvasott információk hasznosnak értékelése negatív korrelációt mutat ($r_s = -0,397$, $p < 0,05$). Ezen kívül egyéb szignifikáns korrelációk is megfigyelhetők, melyek az előadásban részletesebb bemutatásra kerülnek.

Következtetések

A résztvevők nyelvi önértékelése, azaz saját akcentusuk elfogadása és megfelelőnek ítétele nagyban függött attól, hogy saját megítélésük szerint magyaros-e a kiejtésük: a magyarosabbnak vélt kiejtéshez negatívabb önértékelés társult. Ez párhuzamba állítható Jenkins (2007) és Sung (2016) eredményeivel. Azok a kitöltők, akik általánosságban véve negatív véleménnyel voltak a magyar akcentussal beszélt angolról, erősebben vágyakoztak anyanyelvi kiejtésre az angolban, mint azok, akik elfogadóbban nyilatkoztak a magyar akcentussal beszélt angolról. Megállapítható, hogy a résztvevők esetében jellemző volt a Monfared és Khatib (2018) által leírt exonormatív orientáció. Akik saját akcentusukat erősen magyarosnak vélték, az anyanyelvi akcentus elsajátítását nagyon szükségesnek tartották. A fent leírt eredmények alátámasztják, hogy a Labov (1966) által megfogalmazott nyelvi bizonytalanság jelen kutatás résztvevőinek esetében is megfigyelhető. Azok a hallgatók tartották a leghasznosabbnak a nyelvi attitűdök pozitív irányba történő formálására szolgáló rövid szöveget, akik a saját akcentusukat negatívan értékelték. A résztvevők nyitottnak bizonyultak az olvasott szöveg tartalmára: a hallgatók 72%-a tartotta kifejezetten hasznosnak az olvasott információkat, mivel véleményük szerint a különböző angol nyelvváltozatokról való ismeretszerzés megnyugtatja a magyar nyelvtanulókat és segítheti őket saját kiejtésük elfogadásában. A résztvevők csakugyan 72%-a nem hallott középiskolában ilyen típusú információt, ami az ilyen tartalmak középiskolában történő tanításának szükségességét veti fel. További kutatási lehetőség tehát középiskolai osztálytermi vizsgálat segítségével felmérni, hogy az angol nyelv különböző (anyanyelvi és nem anyanyelvi, standard és nemstandard)

változataival való megismerkedés pozitív irányban befolyásolhatja-e a nyelvtanulók nyelvi attitűdjeit és ezáltal esetlegesen a nyelvi önértékelését is (azaz saját kiejtésük elfogadását).

Irodalom

- Edwards, J. (1999). Refining our understanding of language attitudes. *Journal of Language and Social Psychology*, 18(1), 101-110.
- Jenkins, J. (2007). *English as a lingua franca: Attitudes and identity*. Oxford University Press, Oxford.
- Kachru, B. B. (1982). *The other tongue: English across cultures*. University of Illinois Press, Urbana.
- Kachru, B. B. (1985). Standards, codification, and sociolinguistic realism: The English language in the outer circle. In Quirk, R. & Widdowson, H. G., szerk., *English in the World: Teaching and learning the language and the literatures*. Cambridge University Press, Cambridge. 11–30 .
- Labov, W. (1966). *The social stratification of English in New York City*. Center for Applied Linguistics, Washington DC.
- Monfared, A. & Khatib, M. (2018). English or Englishes? Outer and expanding circle teachers' awareness of and attitudes towards their own variants of English in ESL/EFL teaching contexts. *Australian Journal of Teacher Education*, 43(2), 56–75.
- Sung, C. C. M. (2016). Does accent matter? Investigating the relationship between accent and identity in English as a lingua franca communication. *System*, 60, 55–65.

TÖBBNYELVŰ GYERMEKEK MAGYARORSZÁGON: KÉRDŐÍVES KUTATÁS PEDAGÓGUSOK TAPASZTALATAIRÓL

Fürész-Mayernik Melinda

Pannon Egyetem, Többnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola
f.mayernik.m@gmail.com

A globalizáció, a vegyesházasságok, a migráció és a fizikai határok eltűnése következtében egyre több két- és többnyelvű család integrálódik társadalmunkba. Gyermekük a magyar egynyelvű oktatási rendszerbe kerülnek, ahol a pedagógusok felkészültségén múlik, hogy a közoktatásban megélt éveik sikeresek legyenek és támogatást kapjanak.

A kétnyelvűség és a többnyelvűség széles körben kutatott témák, köztük a két- és többnyelvű gyermekek kutatása is (De Houwer, 1987, 1990, 1995; Grosjean, 1987; Bialystock, 1991; MacNamara, 1966; Stavans – Hoffmann, 2015). Magyarországon is vannak olyan kutatók, akik foglalkoznak ezzel a témával (pl. Bartha, 1999; Navracsics, 2004, 2007, 2008, 2010). A két- és többnyelvű gyerekekkel találkozó pedagógusok ismereteiről, attitűdjeiről, gyakorlati tapasztalatairól és a tudásuk pedagógiai relevanciájáról azonban eddig kevés ismeretünk van.

A kutatás célja, hogy a Magyarországon élő két- és többnyelvű családok gyermekeivel foglalkozó pedagógusok ismereteire, tapasztalataira fényt derítsen és ezáltal a gyakorlatba is adaptálható módszertani ötleteket nyújtson.

A fő kérdés, hogyan segíthetjük a két- és többnyelvű gyermekeket az óvoda-iskola átmenet időszakának zökkenőmentesebbé tételében nyelvi és kognitív képességeik szerint. Ez a periódus különösen szenzitív időszak a gyermekek életében (Vojnitsné és Zilahiné, 2008; Merényi és Rádi 2019), hiszen későbbi iskolai tanulmányaikat, attitűdjeiket meghatározza az iskolakezdés minősége.

Előadásomban szeretném bemutatni a két- és többnyelvű gyermekek helyzetét, a tanulási és tanítási folyamatot, amely elméleti alapot jelent, a változó társadalmi környezet részét képezi, hiszen ezt a mindennapi gyakorlatba szükséges ültetni.

Kutatásom részeként magyar óvodapedagógusokat (30 fő) és általános iskolai tanítókat (25 fő) kérdeztem a két- és többnyelvű gyermekekkel kapcsolatos ismereteikről. A vizsgálathoz kérdőíves és fókuszcsoportos interjú módszert választottam, mert szerettem volna megismerni a tanárok személyes tapasztalatait. A kérdőív 32 kérdésből áll, amelyek közül 25 nyílt végű, ezekben a tanárok személyes tapasztalataira támaszkodtam. A kutatás fő kérdései a két- és többnyelvű gyermekekkel találkozó tanárok aránya, az e gyermekek nyelvi fejlődésével kapcsolatos ismereteik, hogy honnan származnak ezek az ismeretek, és hogy milyen gyakorlati megoldásokat alkalmaznak jelenleg a két- és többnyelvű gyermekek tanítása, közösségbe való integrálása, támogatása során. A fókuszcsoportos interjú célja az volt, hogy jobban megismerjük a tanárok nézőpontját, valamint a többnyelvű tanulókkal kapcsolatos érzéseiket, attitűdjeiket és tudattalan motivációikat, hogy jobban megértsük gondolkodásukat. A kutatásban a két- és többnyelvű gyermekekkel való ismereteik bővítésére való hajlandóságot is vizsgáltam.

A kutatás két fő hipotézise, melyek igazolást nyertek:

H1: A hazai oktatási rendszerben dolgozó pedagógusoknak hiányosak az ismereteik a két- és többnyelvű gyerekek integrálásával kapcsolatban.

H2: A hazai oktatási rendszerben dolgozó pedagógusok módszertani-gyakorlati tudása a két- és többnyelvű gyerekek integrálásával kapcsolatban többnyire saját tapasztalataik mentén fejlődik.

A tanulmány alapozó tanulmányként jött létre a magyarországi pedagógusok többnyelvű gyermekekkel kapcsolatos ismereteinek és a többnyelvű oktatás pedagógiai összetevőinek vizsgálatára és megértésére. A kutatás részeként összefoglalásként a nemzetközi gyakorlat alapján elkészítettem, hogy mit tehet az iskola, a pedagógus a többnyelvű gyermekek támogatására, hiszen a többnyelvűség hatása pozitív, ha a környezet befogadó és motiválja a tanulókat.

A társadalom inklúzív szemléletmódjának alakítása, a pedagógusok továbbképzéseinek kidolgozása, mellyel a többnyelvű, multikulturális osztálytermek gyakorlati megvalósításához hozzájárulhatunk a pilot kutatás mentén aktuális feladatnak minősül.

Irodalom

- Aronin, L. & M. O Laoire (2004). Exploring multilingualism in cultural contexts: Towards a notion of 'multilinguality'. In C. Hoffmann & J. Ytsma (eds.), *Trilingualism in family, school and community*. Clevedon: Multilingual Matters, 11-29.
- Aronin, L. & Singleton, D., 2012: *Multilingualism*. Amsterdam: John Benjamins.
- Bathia T. K., & Ritchie W. C. (ed.) 2006. *The Handbook of Bilingualism*. Oxford: Blackwell publishing.
- Bialystock, E. (2002): *Language Processing in Bilingual Children*. (CUP, Cambridge, UK)
- Cenoz, J. (2000). Research on multilingual acquisition. In Cenoz & Jessner (eds.), 39–53.
- Cook, V. & Singleton, D. (2014): *Keytopics in second language acquisition*, Bristol, Multilingual Matters Ltd.
- Csapó, B., Molnár, Gy., Nagy, J. (2015): A DIFER tesztek online változatával végzett mérések tapasztalatai. In: *Online diagnosztikus mérések az iskola kezdő szakaszában*. (Szerk. Csapó, Benő, Zsolnai, Anikó) Oktatókutatás és Fejlesztő Intézet, Budapest.
- De Houwer, A. (2009): *Bilingual First Language Acquisition (Multilingual Matters)*
- European Commission (2017): *Rethinking language education and linguistic diversity in schools*
- Grosjean, F. (1985). The bilingual as a competent but specific speaker-hearer. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 6, 467–77.
- Grosjean, F. (1998). Studying bilinguals: Methodological and conceptual issues. *Bilingualism: Language and Cognition* 1, 131–149
- Grosjean, F. – Ping, L. (2013): *The Psycholinguistics of Bilingualism (Wiley-Blackwell)*
- Herdina, P. – Jessner, U. (eds.) (2002). *A Dynamic Model of Multilingualism. Perspectives of Change in Psycholinguistics*. Clevedon: Multilingual Matters
- Jessner, U. (2005). *Expanding scopes and building bridges: Learning and teaching English as a third language*. Ed. Claus Gnutzmann und Frauke Intemann. *The Globalisation of English and the English Language Classroom* (pp. 231-44). Tübingen: Narr.
- Jessner, U. (2008). A DST Model of Multilingualism and the Role of Metalinguistic Awareness. *The Modern Language Journal* 92(2): 270–283. Clevedon: Multilingual Matters, 11–29.
- MacNamara, J. (1966) *Bilingualism and Primary Education* (Edinburgh UP)
- Merényi, H., Rádi, O. (2019) *Jó gyakorlatok az óvoda-iskola átmenethez (ELTE)*
- Nagy, J., Józsa, K., Vidákovich, T., Fazekasné, Fenyvesi M. (2002): *DIFER - Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer 4-9 évesek számára*. OKÉV, KÁOKSZI, Budapest.
- Navracsics, Judit, Dr (2007) *A kétnyelvű mentális lexikon* (Balassi Kiadó)
- Navracsics Judit, Dr. (2008): *A kétnyelvű gyermek* (Pannon Egyetemi Kiadó)
- Snow, C. E., Van Hemel S. B. (ed. 2008): *Early childhood assessment: Why, what, and how*. The National Academies Press, Washington, DC.
- Stavans, A., Hoffmann C. (2015) *Multilingualism* (Cambridge UP)

WORD SUPERIORITY EFFECT IN BILINGUAL LEXICAL DECISION

Ihász Petra

Multilingualism Doctoral School, University of Pannonia, Veszprém

ihasz.petra@gmail.com

Introduction

Word recognition includes all mental activity from the perception of the word to the identification of its lexical representation that is available in the mental lexicon. Studies in the bilingual written word recognition intend to find out whether a written word leads to the activation of both linguistic subsystems or whether the activation is restricted to the contextually relevant subsystem of the bilingual memory (De Groot, 2011). Lexical decision test results cover a wide range of information about visual word processing. With an electrophysiological (EEG) study the ‘what’, ‘when’, ‘where’ and ‘how’ can be revealed in visual word recognition (Carreiras, et al., 2013). In lexical decision tasks, letter strings are presented and participants decide whether the letter strings are words or not while response latencies and accuracy are measured.

My present study is a part of a larger-scale research, in which I want to see the temporal characteristics of written word recognition of bilinguals in their two languages. The research goal of this lexical decision test is to gain information about the temporal characteristics of recognition at the orthographic, phonological and semantic levels of processing. The research questions concern the temporal characteristics as well as the ERP components of isolated bilingual word recognition process. Based on previous psychophysical results (Navracics and Sárosi, 2013), my hypotheses are as follows: (i) highly proficient L2 users have the same latencies of word recognition in both their languages; (ii) the recognition of non-words is faster than that of real words; (iii) at the perceptual phase of word recognition participants can identify whether the words on the screen are real or not.

Methods

23 Hungarian–English bilingual individuals (10 males, mean age: 24.57 yrs) volunteered to take part in the EEG study. All of them were Hungarian L1 speakers with C1 level English proficiency, and use English at work and in their everyday lives on a daily basis.

The lexical decision test contained 30 Hungarian, 30 English words and 60 non-words, all of them consisting of 6 letters: three vowels and three consonants. The next test, which is a modified version of lexical decision test, included 60 Hungarian and 60 English pseudo-words. They all consisted of 6 letters, and their structures resembled either the Hungarian or the English phonological rules. The language decision test included 180 monosyllabic words: 60 Hungarian, 60 English and 60 interlexical homographs. The participants’ task was to decide whether the letter strings on the screen were words or not, or whether they were Hungarian or English, respectively. With this test, I checked the word superiority principle by analyzing the ERP curves from the onset of the stimulus to the response.

A custom-made program (MATLAB, MatLab Inc.) running on a PC was used for the experiments. EEG data were recorded with a 128-channel Biosemi ActiveTwo measurement instrument. Before the test, the participants had a trial phase when they became familiarized with the task. In the test phase, words and non-words came up randomly on the computer screen, and the participants had to make decisions within 2 seconds by clicking on the right or left

button of the computer mouse. The program recorded all the hits, and the latencies were registered. The EEG data were filtered and the ERP curves were analyzed in relation to both words and non-words.

Results

The preliminary results show different shapes for real word and non-word processing in the parietal-occipital area in the early (150-200 ms) and late (200-250 ms) phases of N170 ERP component, which is the perceptual phase of recognition. It means that word recognition starts at as early as 200-250 ms from the onset of the stimulus by the orthographic-phonological processing, which justifies our hypotheses related to the temporal characteristics of bilingual word recognition. However, at this level participants can only identify whether the word is real or not, but not whether it is Hungarian or English.

References

- De Groot, A. (2011). *Language and Cognition in Bilinguals and Multilinguals*. New York: Psychology Press.
- Carreiras, M., Armstrong, B. C., Perea, M., Frost, R. (2013). The what, when, where, and how of visual word recognition. *Trends in Cognitive Sciences*, 18(2), 90–98. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2013.11.005>
- Navracsics, J. és Sály, Gy. (2013). Vizuális szófelismerés a kétnyelvűségben. *Alkalmazott Nyelvtudomány XIII.* évf. 1-2. szám 2013.

A *LE* ÉS *FEL* IGEKÖTŐ DARABOLÁSI IGÉKBEN

Kocsis Ágnes

ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktori Iskola;

Nyelvtudományi Kutatóközpont Nyelvhasználati és Nyelvi Tanácsadási Kutatócsoport

kocsis.agnes@nytud.hu

Bevezetés

Előadásomban darabolási eseményeket konstruáló *le* és *fel* igekötős igék szemantikai vizsgálatát mutatom be. A *le* és *fel* igekötők gyakran kapcsolódnak 'szeletelés, darabolás' jelentésű igékhez, és a jelentésük is változatos ezekben a konstrukciókban, így érdemes lehet ezen a szemantikailag körülhatárolt igecsoporton megvizsgálni a két igekötő szemantikai tulajdonságait. A darabolással kapcsolatos igék vizsgálata nem ismeretlen sem a külföldi (pl. Majid et al., 2008; Devylder, 2017), sem a magyar kutatások (Andor, 1998; Brdar-Szabó, 2020) számára, az igekötőzés pedig a magyar nyelv behatóbban vizsgált területe (pl. Szili, 2009; Ladányi, 2012; Kalivoda, 2021). Jelen kutatás ezekre az előzményekre építve, funkcionális kognitív alapokon (Tolcsvai-Nagy, 2013) vizsgálja a *fel* és *le* igekötővel alkotott igekötős igéket.

Korábbi kutatásomban hatvan darab szótárból összegyűjtött darabolási eseményt megkonstruáló ige alapján, a megjelenített darabolás minősége szerint tizenkét szemantikai csoportot hoztam létre, majd azt vizsgáltam korpuszadatokon, hogy az egyes csoportokba tartozó igékhez miként kapcsolódik a *fel* és *le* igekötő. Az eredmények azt mutatták, hogy a két igekötő eltérő szemantikai csoportokhoz kapcsolódik gyakrabban, azonban a kevésbé specifikus jelentésű igékhez jobban tud kapcsolódni mindkét igekötő. Jelen kutatásban azokat az igéket vizsgáltam tovább, amelyekhez mindkét igekötő tud kapcsolódni, és alapjelentésükben egyértelműen diszkrét darabokra tagolást jelenítenek meg. Arra keresem a választ, hogy milyen arányban jelennek meg ezek az igekötős konstrukciók konkrét, illetve metaforikus jelentésükben, valamint megfigyelhető-e eltérés a *le* és a *fel* igekötős szerkezetek között.

Módszertan

A kérdések megválaszolásához korpuszalapú vizsgálatot folytattam, amelyhez a Magyar nemzeti szövegtárból (Oravecz et al., 2014) nyert adatokat dolgoztam fel. Négy igecsoport tíz igéjének (*metsz, szakít, tép, tör, vág, darabol, szeletel, morzsol, öröl, darál*) adatait vizsgáltam. Az adatokat aszerint csoportosítottam, hogy melyekben jelenik meg a vizsgált ige konkrét, és melyekben metaforikus jelentésben.

Eredmények

A vizsgálat eredményei azt mutatják, hogy azonos igeformák esetén az egyik igekötővel arányaiban több metaforikus jelentésű igekötős ige képződik, míg a másikkal kevesebb. Ez különösen igaz a legáltalánosabb jelentésű igéket tartalmazó „elhatárolt darabokra bont egy egészet” kategória igéire, amelyek esetében többnyire a *fel* igekötő eredményez metaforikus jelentést.

Következtetések

A vizsgálat segít meghatározni a *le* és *fel* igekötős igék szemantikai tulajdonságait, valamint, hogy milyen jelentéskategóriákban és milyen módon kapcsolódik a két igekötő az igeformákhoz.

Ez az eredmény felhasználható a metaforakutatásban, valamint a magyar nyelvű gépi fordítás és szövegalkotás fejlesztéséhez is hozzájárulhat.

Irodalom

- Andor József (1998). A fogalmi keret, a szemantikai mező és a szinonimitás határvonalai. In Geecső Tamás–Spannraft Marcellina (szerk.), *A szinonimitásról*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. 7–19.
- Brdar-Szabó Rita (2020). Rezultatív mikrokonstrukciók és morfológiai vetélytársaik elmélet és empiria egységében. In Simon Gábor–Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.), *Nyelvtan, diskurzus, megismerés*. Eötvös Kiadó, Budapest. 141–166.
- Devylde, S. (2017). Cutting and breaking the embodied Self. *CogniTextes* 16: 2 (DOI: <https://doi.org/10.4000/cognitextes.886>).
- Kalivoda Ágnes (2021). Igekötős szerkezetek a magyarban. Doktori (PhD) értekezés. PPKE, Budapest. (DOI: 10.15774/PPKE.BTK.2021.019)
- Ladányi Mária (2012). Igekötős igék kapcsolódási mintázatai. Vizsgálati lehetőségek. In Tolcsvai Nagy Gábor–Tátrai Szilárd (szerk.), *Konstrukció és jelentés. Tanulmányok a magyar nyelv funkcionális kognitív leírására*. ELTE, Budapest. 71–83.
- Majid, A., S. Boster, J. & Bowerman, M (2008). The cross-linguistic categorization of everyday events: A study of cutting and breaking. *Cognition* 109, 235–250. (DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2008.08.009>).
- Oravecz Csaba, Váradi Tamás & Sass Bálint (2014). The Hungarian Gigaword Corpus. In Calzolari, N., Choukri, K., Declerck, T., Loftsson, H., Maegaard, B., Mariani, J., Moreno, A., Odijk, J. & Piperidis, S., editors, *Proceedings of the 9th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2014)*. European Language Resources Association (ELRA), Reykjavik. 1719–1723.
- Szili Katalin (2009). A fel, le és egyéb igekötős igék formai-szemantikai viszonyának kérdéséhez. *Magyar Nyelv* 105, 175–188.
- Tolcsvai Nagy Gábor (2013). Az igekötő + ige szerkezet szemantikája. *Nyelvtudományi Közlemények* 109, 187–226.

IGEKÖTŐK ARGUMENTUMSZERKEZET-VÁLTOZTATÓ HATÁSAINAK AUTOMATIKUS MEGHATÁROZÁSA

Gyulai Livia

Szegedi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola
gy.livus@gmail.com

Bevezetés

Jelen kutatásban az igekötők mondat szerkezetre való hatásának tanulmányozását tűztem ki célul. Az igekötők megjelenése a mondatban megváltoztathatja az ige argumentumszerkezetét az igekötő nélkülihez képest. Az igekötőkre vonatkozó hazai szakirodalomban ennek a jelenségnek pusztán szintaktikai szempontból való vizsgálata hiánypótló. Ahhoz, hogy átfogó képet kaphassunk a témáról, fontos a nagy mennyiségű igekötős és igekötő nélküli ígét tartalmazó mondatok tanulmányozása, ezért korpuszadatok alapján dolgoztam. Kutatásaim során eddig félautomatikus módszerekkel, részben az intuícóra támaszkodva vizsgáltam, jelen kutatás újszerűségét az igekötők argumentumszerkezet-változtató hatásainak automatikus módszerekkel való meghatározása jelenti.

Módszertan

Az eddig elvégzett kutatások más perspektívából közelítették meg ezt a jelenséget. Elsőként, pilot kutatásomban kevés ige két igekötővel való összekapcsolódását vizsgáltam, ezután a nem-kompozicionális igekötős igék azonosítását tűztem ki célul (2019), végül sok igekötő legjellemzőbb argumentumszerkezet-változtató hatásait tanulmányoztam a velük összekapcsolódó ígétet figyelmen kívül hagyva (2021). Jelen kutatásban az előzőktől eltérően két igekötő, az *el* és a *ki* sok igével való összekapcsolódását figyeltem meg. Kutatásaimat korpuszadatokra támaszkodva végzem, eddig a Szeged Dependencia Treebanket (Vincze et al., 2010) vettem alapul, most azonban a Mazsola (Sass, 2009) lekérdezőeszközt használva a Magyar Nemzeti Szövegtár adataival dolgoztam, így jutva nagyobb adatmennyiséghez, melyet a magyar lanc (Zsibrita et al., 2013) elemzővel dolgoztam fel. A vizsgált mondatokban a Magyar Nemzeti Szövegtárban az *el* és *ki* igekötővel 100 leggyakrabban előforduló ige lemmája szerepel, a lemmák igekötős és igekötő nélküli előfordulásait kértem le a Mazsolával. Az elemzett mondatokban az ígével megegyező tagmondatban szereplő bővítményeket azok eseteivel jellemeztem, amelynek segítségével meghatároztam az egyes bővítmények ige melletti előfordulási gyakoriságát, vagyis az ige argumentumszerkezetét (Szécsényi 2018). A vizsgált igekötős ige bővítményeinek előfordulási gyakoriságából ugyanazon ige igekötő nélküli argumentumszerkezetében szereplő gyakorisági adatokat kivonva megkaphatjuk, milyen hatással van az igekötő a bővítményszerkezetre. A különböző ígéknel felfedezhető hatások csoportosítására klaszterező módszert alkalmaztam, mely a hasonló argumentumszerkezeti különbségvektorral rendelkező ígétet egy csoportba osztja.

Eredmények

Az igekötők többféle argumentumszerkezet-változtató hatásainak elkülönítéséhez kidolgoztam egy olyan módszert, amely szintaktikai és számítógépes módszerekkel működik. A klaszterező eredményesen csoportosította azokat az ígétet, melyeknél az igekötős és igekötő nélküli bővítményszerkezeti vektorok között hasonló változás mutatkozott. A csoportosítás során megfigyelhetővé vált, hogy bizonyos igék egymással egy csoportot alkotva kompozicionális módon viselkednek, míg más igék nagy mértékben eltérő argumentumszerkezeti vektor-

különbséget mutatva a többségtől távol helyezkedik el, melyből arra következtethetünk, hogy ezen igekötő-ige párok nem-kompozicionális egységet alkotnak, jelentésük idiomatikus.

Következtetések

A kutatás eredményei összhangban vannak az eddig elvégzett félautomatikus és intuitív módszereket is alkalmazó vizsgálataim eredményeivel. A bemutatott módszer fontos elméleti hozadékkal szolgál a hazai igekötő-szakirodalom számára, valamint hatékonyan ötvözi a korpusznyelvészet és számítógépes nyelvészet területeit.

Irodalom

- Gyulai L. 2019. Nem kompozicionális igekötős igék argumentumszerkezetének korpuszalapú vizsgálata. In: Váradi V., Ludányi Zs., Grácz T. E. (szerk.) Doktoranduszok tanulmányai az alkalmazott nyelvészet köréből 2019. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest. 44–58.
- Gyulai L. 2022. Az igekötők legjellemzőbb argumentumszerkezet-változtató hatásainak korpuszalapú vizsgálata. In: Váradi V., Ludányi Zs., Grácz T. E. (szerk.) Doktoranduszok tanulmányai az alkalmazott nyelvészet köréből 2021. MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest.
- Sass Bálint: "Mazsola" - eszköz a magyar igék bővítményszerkezetének vizsgálatára. In: Váradi Tamás (szerk.): Válogatás az I. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia előadásaiból, MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest, 2009, 117-129, <http://corpus.nytud.hu/mazsola>
- Szécsényi T. (2018). Argumentumszerkezet-variánsok korpusz alapú meghatározása. In Berend G., Gosztolya G., Vincze V. szerk., XV. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia, Szeged, SZTE TTIK Informatikai Intézet, 315-329.
- Vincze, V., Szauter, D., Almási, A., Móra, Gy., Alexin, Z. & Csirik, J. (2010). Hungarian Dependency Treebank. In Proceedings of the Seventh Conference on International Language Resources and Evaluation (LREC'10), Valletta, Malta.
- Zsibrita, János; Vincze, Veronika; Farkas, Richárd 2013: magyarlanc: A Toolkit for Morphological and Dependency Parsing of Hungarian. In: Proceedings of RANLP 2013, pp. 763-771.

HINDI KÖLCSÖNZÉSEK A ROMANI NYELVBEN – A NYELVALAKÍTÓ TEVÉKENYSÉGEK ZSÁKUTCÁJÁBAN

Rosenberg Máttyás

ELTE Nyelvtudományi Doktori Iskola

matyas.rosenberg@gmail.com

A romani nyelvben párhuzamosan többféle, területileg eltérő, gyakran ellentétes irányú nyelvvalakító tevékenységet végeznek egyes személyek és csoportok, ezek közül kiemelkedik az az irányzat, melyet általában „újind nyelvfrissítés” kifejezéssel szoktak illetni. Ez a nemzetközi gyakorlat az 1990-es évek eleje óta Magyarországot sem kerülte el. Megjelentek olyan cikkek, melyek a romani nyelv ind jellemzőit igyekeztek kihangsúlyozni európaiságának háttérbe szorítása mellett (Karsai 1989) és olyanok is, amiben a dévanágari írásmódot preferálták a latin betűk helyett (Joshi 1992). Néhány évvel később több szerző romani szótárában is megjelentek olyan lexémák, melyek indiai nyelvekből való átvételeknek tekinthetők (Sztójkó 2002a, 2002b; Courthiade 2009; Papp 2019; Jakab 2021), a kritikai megközelítésekkel azonban csak elvétve és megkésve lehetett találkozni (Choli Daróczi 1992; Hegyi 2003; Arató 2014). Előadásom első részében be kívánom mutatni a hindi kölcsönzések átvételének technikai hátterét és annak betagozódását a romani nyelvújítási tevékenységek közé. Néhány példán keresztül kritikai szemszögből ismertetem a lexémák forrását, a szótárakban megjelenő arányát, a duplikátumokat, a homofónia okozta problémákat, rámutatok a tabuszavak ismeretének hiányára, a morfológiai és szemantikai következetlenségekre. Kitérek arra, hogy a standardizálással kapcsolatos tevékenységek közül valójában csak a szótárak által kínált szókincs bővítés az, amelyre törekedtek, arról azonban nincs szó, hogy ténylegesen az érintett nyelv funkcionális hatókörének kiterjesztéséért tettek volna lépéseket, a folyamat többi szakasza pedig kimaradt, illetve el sem kezdődött. Az előadásom második részében (Lanstyák 2015, 2018) alapján azokat a nyelvvideológiákat járom körül, melyek a romani standard kialakításában szerepet játszanak, különös tekintettel a nyelvi purizmusra, a nyelvi konzervativizmusra, de főként a nyelvi ruralizmusra, miként a nyelv alakítói az idegen nyelvek hatásának kevésbé kitett, romlatlanabb nyelvet őrző falusi beszélők nyelvváltozatára tekintenek etalonként, azaz a magyar átvételek kodifikációból való kizárása által a magyar kontaktushatásoktól szeretnék megvédeni a romanit, paradox módon mégis, az anyanyelvi beszélők számára teljes mértékben ismeretlen hindi szavak ezreivel, ill. kisebb mértékben szanszkrit szavakkal kívánják a lexikális hiányosságokat pótolni. Előadásom harmadik részében pedig kutatóként a saját attitűdömről is igyekszem számot adni: bemutatom, hogy milyen ideológiák vezérelnek akkor, mikor úgy vélem, a nagyfokú idegen nyelvi hatás rendszerbomlást idézhet elő (nyelvi dilaborizmus) és a nyelv elhagyását, végsősorban a nyelvcsereit segítheti elő (nyelvi relinkvizmus), illetve azt is, hogy hogyan lehetséges az, hogy miközben a standard romani egységességet ígér, valójában stigmatizál és diszkriminál, hiszen olyan eszközt ad az emberek kezébe, amivel egyrészt az anyanyelvi beszélőket kirekeszti a nyelvből, másrészt választóvonalat húz a különböző országok romani beszélőközösségei közé is.

Irodalom

- Arató, M. (2014). Cigányok, nyelvek, oktatás és tudomány. Új pedagógiai Szemle 2014: 9-10, 36-46.
Choli Daróczi, J. (1992). Az irodalmi cigány nyelv kialakításának problémái. Romano Nyevepe - Cigány újság. A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének lapja. VI. évf. 5-6. sz. (1992. március), 6.

- Jakab, M. V. (2021). Magyar-cigány cigány-magyar kéziszótár. Ungriko-romano romano-ungriko vastesko alavari. Szerzői kiadás.
- Joshi, A. (1992). Néhány javaslat a cigány nyelv szabványosításához. Romano Nyevepe - Cigány újság. A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének lapja. VI. évf. 9. sz. (1992. június), 10.
- Courthiade, M. (2009). Morri angluni rromane éhibáqi evroputni lavustik. Fővárosi Önkormányzati Cigány Szociális és Művelődési Módszertani Központ – Romano Kher, Budapest.
- Hegy, I. (2003). A cigány nyelv modern nyelvvé válásának lehetőségei. In: Bódi Zs. (szerk.) Cigány Néprajzi Tanulmányok, 12. sz. 119–120.
- Karsai, E. (1989). A cigány nyelv helye. Romano Nyevepe - Cigány újság. A Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetségének lapja. III. évf. 4. sz. (1989. február 28.), 6.
- Lanstyák, I. (2015). A standardizálás mint nyelvalakító tevékenység. Fórum Társadalomtudományi Szemle 17, 2, 27–56.
- Lanstyák, I. (2018). Nyelvalakítás és nyelvi problémák. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Gramma Nyelvi Iroda, Somorja.
- Papp, J. (2019). Cigány-magyar, magyar-cigány kéziszótár. Romane-ungrike, ungrike-romane vasteske alava. Pappné Darida Andrea Nyelvoktató Kft, Budapest, 347pp.
- Sztojtkó, I. (2002). Ungriko-romano vasteski alava. Magyar-roma kéziszótár. Genvin BT, Szeged.
- Sztojtkó, I. (2002). Romano-ungriko vasteski alava. Roma-magyar kéziszótár. Genvin BT, Szeged.
- Sztojtkó, I. (2008). Magyar-roma, roma-magyar nagy szótár. Ungricko-romano, romano-ungricko bari alava. Prosznyák Nyelvstúdió, Letenye.

TANÁRSZAKOS HALLGATÓK SZAKDOLGOZATAINAK NYELVI ELEMZÉSE

Rási Szilvia

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

szilviarasi@gmail.com

A tudományos írás nyelvészeti megközelítésű vizsgálata rendkívül kutatott területté vált az elmúlt időszakban (Cao és Hu, 2014; Csontos, 2020; Gnezdilova, 2018; Veszelszki, 2016). A magyar szakirodalom vonatkozásában azonban a tudományos stílus egyik speciális alműfaja, a szakdolgozatok nyelvi jellemzőit, szövegtipológiai sajátosságait még kevésbé tárták fel. Jelen vizsgálat célja szakdolgozatok nyelvi sajátosságainak megragadása, ezzel a szemponttal járulva hozzá egyrészt a szövegtípusleírások bővítéséhez, másrészt a hallgatói tudományos íráskészség feltérképezéséhez.

A 2011-es nemzeti felsőoktatásról szóló törvény értelmében az alap- és mesterképzésben részt vevő hallgatók a tanulmányaikat egy szakdolgozat, diplomamunka megírásával és megvédésével zárják le (W1). A felsőoktatási tanulmányaikat kezdő diákok tudományos szövegalkotási képességeiben viszont meglehetősen nagyok a hiányosságok (Szilassy, 2014), aminek az okai egyrészt a középiskolai tanulmányaik (Molnár, 2006), másrészt a felsőoktatási tanulmányaik (Deli és Rétvári, 2018) körében keresendő. Gyakori például az, hogy a hallgatók csak a vizsgára készüléskor olvasnak el egy-egy szakirodalmat vagy, a kivonatát (Arum és Roksa, 2011). Ebből fakad az is, hogy viszonylag keveset tudnak a tudományos szövegtípusokról, a forrásalapú írásról. És bár az egyes oktatók többségében ugyanazokat a szempontokat várják el a hallgatók által írt szövegektől, a hallgatók erre mégsem a tudományos szövegalkotás általános kritériumaiként tekintenek, hanem inkább mint az oktatók egyéni elvárásaira. Csakhogy ez mindaddig lesz felszíni és nem készségi tudás, amíg a hallgatók ezeket a szempontokat az egyes oktatókhoz és nem a tudományos műfajhoz társítják (Gruber és Huemer, 2016).

A korábbi tapasztalatokra és a szakirodalomra (Arum és Roksa, 2011; Molnár 2006; Szilassy, 2014) alapozva három fő hipotézist fogalmaztam meg. Mindenekelőtt feltételeztem, hogy a hallgatók szakdolgozataiban a tudományos szövegtől elvártnál hangsúlyosabb a szerzői jelenlét, amely kihat a szövegszerveződésre is. A második hipotézisem az, hogy a szakdolgozatok stílusában nagy arányban érvényesül diskurzushibridizáció (Eitler, 2011; Fairclough, 1993), ez pedig a tudományos stílus lazításában figyelhető meg. Harmadik hipotézisként feltételeztem, hogy az idézetek főképpen illusztrációként és/vagy indokolatlanul kerülnek alkalmazásra, valamint, hogy az érvelés alátámasztásának funkciójánál meghatározóbb lesz a tekintélyre való hivatkozás.

Az elemzés adatbázisát az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen végzett hallgatók szakdolgozatai alkotják. A véletlenszerű mintavétellel 5 tanárszakos hallgató szakdolgozata került a mintába. A vizsgálat a MAXQDA kvalitatív tartalomelemző szoftver segítségével tárja fel az adatbázisban megjelenő, a tudományos stílus működését bemutató elemeket. A kvalitatív tartalomelemző szoftverek előnyének számít a szövegen belüli kódolás és hálózatépítés biztosítása, valamint ezek vizuális megjelenítése (Sántha, 2015). Az átlagosan 40 oldalas szakdolgozatokból álló adatbázisban összesen 1827 kódolt elem jelenik meg. Jelen tartalomelemzés zárt/rögzített kódolással történt. A kódok alapvetően két fő csoportba lettek besorolva, ezek a tudományos stílust építő, valamint a tudományos stílust romboló elemek csoportjai. Ezek a fő kódok további alkódokra oszlanak, a kódhierarchia három szint mélységig bővül. Mivel az egyes nyelvi jegyek, mint például a társalgási stílus, idézet

indokolatlan alkalmazása, a szerző saját szerepének hangsúlyozása stb. nehezen, szinte alig kódolhatók automatikus kódolással, így a szakdolgozatokat manuálisan kódoltam. Végül a kódolás megbízhatósága intrakódolással lett biztosítva.

A vizsgálat eredményei igazolják a korábban felállított hipotéziseket. Elsősorban nagyon meghatározó a hallgatók szakdolgozataiban a szerzői jelenlét, ez pedig szorosan összefügg a szövegszerveződéssel is (például: dolgozatom elején; a következő fejezetben ismertetem; amint azt a második fejezetben már bemutattam). A stílus tekintetében megfigyelhető, hogy a szövegekben megjelenik a társalgási, retorikai és szépirodalmi stílus is, vagyis a tudományos stílustörés többnyire jelen van. Az idézetek pedig számos esetben nem járulnak hozzá a hallgatói érveléshez, hanem csupán illusztrációként szolgálnak. A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy továbbra is kulcsfontosságú a tudományos szövegalkotás felsőoktatásban való tanítása, a hallgatók szakdolgozatainak elemzése pedig alkalmas a leginkább fejlesztésre szoruló területek feltérképezésére.

Irodalom

- Arum, R. & Roksa, J. (2011). *Academically adrift. Limited learning on college campuses*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Cao, F. & Hu, G. (2014). Interactive metadiscourse in research articles: A comparative study of paradigmatic and disciplinary influences. *Journal of Pragmatics*, 66, 15–31.
- Csontos N. (2020). Szakszöveg-tipológia. Szakszövegtípusok vizsgálata társas-kognitív keretben. Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, Budapest.
- Deli E. & Rétvári M. (2018). Academic writing: A tudományos írás céljai és problémái. *Jel-Kép*, 2018/4, 63–70.
- Eitler T. (2011). Fogyasztói diskurzusok a magyar felsőoktatásban: egyetemi website-ok multimodális elemzése. In Boda I. K. & Mónos K., szerkesztők, *Az Alkalmazott Nyelvészet Ma: Innováció, Technológia, Tradíció*. MANYE–Debreceni Egyetem, Budapest–Debrecen.
- Fairclough, N. (1993). Critical discourse analysis and the marketisation of public discourse: the universities. *Discourse and Society*, 4, 133–168.
- Gnezdilova, Y. (2018). Metapragmatics of academic written discourse. *Lege artis. Language yesterday, today, tomorrow*, III, 46–79.
- Gruber, H. & Huemer, B. (2016). Studentisches Schreiben erforschen und lehren: Grundlagenforschung und ihre Umsetzung in ein Kursprogramm. *ZFHE*, 11, 81–101.
- Lillis, T. & Scott, M. (2008). Defining academic literacies research: Issues of epistemology, ideology and strategy. *Journal of Applied Linguistics*, 4, 5–32
- Molnár E. K. (2006). A műfaji tudás és tanítása. In Józsa K., szerkesztő, *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest. 259–280.
- Sántha K. (2015). Kvalitatív Komparatív Analízis a pedagógiai térábrázolásban. *Iskolakultúra*, 25, 3–14.
- Szilassy E. (2014). Egy felsőoktatási szövegalkotási felmérés tanulságai. *Anyanyelv pedagógia* 3.

ÖNÉLETÍRÓI PAKTUM, SZEREPLŐJELLEMZÉS ÉS A HÁT FUNKCIÓI EGY PRAGMATIKAI PILOT-KUTATÁS MŰÉRTELMEZÉST ÉRINTŐ VONATKOZÁSÁIRÓL

Szente Gábor
PTE NYDI
szenteg8@gmail.com

A pragmatikában az 1980-as évek óta vizsgált (Kiefer, 1988), erősen multifunkcionális hát diskurzusjelölő (Dér és Markó, 2017) irodalmi szövegekbeli működésének kérdése nemrég merült fel (Szente, 2020) – a beszélt nyelvi szavakat és kifejezéseket életművében sokszor használó Petőfi Sándor A nagyapa (1847) című elbeszélésére fókuszálva. Az előadás célja ehhez a kutatáshoz kötődő, műértelmezéssel kapcsolatos konklúziók megfogalmazása. Az elméleti háttér a ReALIS (Alberti, 2011) dinamikus pragmaszemantikájában felvázolt intenzionális profilok alapján ismertetett, tesztialógusos kísérletekkel is leírt hát-típusok (Szeteli et al., 2019) képezték.

A vizsgálatokban öt annotátor vett részt. A mű 41 hát-jának tíz funkciót alkalmazó osztályozását követően elkészítettük az ezeket tartalmazó szemelvények hangzó változatait is. Az adatközlők besorolásaiban a határozott, a mondandóindító és a következtető hát igen magas előfordulást mutattak – ezeknek saját felolvasásaikban mért időtartamai illeszkedtek a korábbi eredményekhez (Szeteli et al., 2019). Az annotálóktól származó szöveges észrevételek többsége az előbbi két kategóriát érintette.

Szembetűnő, hogy kettő szereplő kapcsán szinte kizárólag a határozott típust tartották elképzelhetőnek, döntésüket néhány esetben meg is indokolva. A hát megoszlásának további érdekessége, hogy a külső narrátor alig használja – a mesélői szerepbe kerülő főhősnél viszont nagyon gyakran megjelenik.

Utóbbi jelenség magyarázható Petőfi egyéb prózaepikai szövegeire való kitekintéssel. Az *Úti jegyzetek* (1845) diskurzusjelölő-alkalmazásának háttérében az önéletírói paktum (Lejeune, 1973) – vagyis a szerző tulajdonneve, az elbeszélő és a főszereplő azonossága – áll. A nagyapa által elmondott történet hőse megegyezik az azt narráló címszereplővel, míg a külső elbeszélő senkivel nem azonosítható – ugyanez érvényes a másik Petőfi-elbeszélés, *A fakó leány s a pej legény* (1847) hát-ot csak elvétve használó, egyetlen narrátorára is.

A határozott hát-oknak a mű beszélői közti szóródását összevettem a rájuk vonatkozó jellemzésekkel, amelyek forrása egyrészt a jelöletlen, másrészt pedig maga a belső elbeszélő. Továbbá vizsgáltam, hogy az egyes szereplők megszólalásai milyen fokú feladói autoritást – azaz közösségen belüli befolyást és/vagy megszerzett képességet (Alberti és Szeteli, 2018) – közvetítenek. Ezek mentén körvonalazható, hogy a szöveg említett részletei hogyan befolyásolhatják az olvasót néhány diskurzusjelölő határozottságának megítélésében.

Mindezek segíthetnek a befogadóknak felülvizsgálni az elemzett elbeszélés narrátorainak és szereplőinek beszédmódjáról kialakított képet.

Irodalom

- Alberti, G. (2011). ReALIS. Interpretálók a világban, világok az interpretálóban. Akadémiai, Budapest.
Alberti, G. & Szeteli, A. (2018). ReALIS: a mi kölcsönös és élethossziglani tudásunk. *Iskolakultúra*, 28 / 5–6, 3–14.
Dér, Cs. I. & Markó, A. (2017). A hát funkciói a prozódiai megvalósulás függvényében. *Beszédkutatás*, 25, 105–117.
Kiefer, F. (1988). Modal particles as discourse markers in questions. *Acta Linguistica Hungarica*, 38, 107–125.

- Lejeune, P. (2003 [1973]). Az önéletírói paktum. In Z. Varga, Z., editor, *Önéletírás, élettörténet, napló*. L'Harmattan, Budapest. 17–46.
- Szente, G. (2020). A hát diskurzusjelölő Petőfi egyik művében. In Viszket, A. & Hoss, A., editors, *Találkozások az anyanyelvi nevelésben 4.: Hasonlóságok és különbözőségek a nyelvben és az anyanyelvi nevelésben*. PTE BTK Nyelvtudományi Tanszék & Lingua Franca Csoport, Pécs. 157–168.
- Szeteli, A., Gocsál, Á. & Alberti G. (2019). Szemafor hát! *Jelentés és Nyelvhasználat*, 6, 33–63.

A KATTINTÁSVADÁSZAT MŰKÖDÉSMÓDJÁ: HÁROM MAGYAR HÍRPORTÁL ÖSSZELETÉSE

Kopcsák Róbert

ELTE BTK, Nyelvtudományi Doktori Iskola

kopcsakrobert@gmail.com

A kutatás célkitűzése, hogy a vizsgálat időszakában legolvasottabb hírportálok (24.hu, Index, Origo) kattintásvadász hírcímeit összevesse. A kattintásvadászat olyan jelenség, amely kikényszeríti a befogadók kattintását, úgy, hogy a kezdőfelületén megjelenő híregységek előzetes elvárást ébresztenek, amelyben a felhasználók – a tényleges cikket megnyitva – csalódnak (Chakraborty et al. 2016). Mivel a kattintásvadászat csak utólagosan ismerhető fel, az előadás célja, hogy a hírcímek kattintásvadászatra hajló potencialitását azonosítsa. A kutatás elméleti kerete a funkcionális nyelvelmélet (l. pl. Halliday 2004, Tolcsvai Nagy 2013). Az előadás előzetes elvárása, hogy a kattintásvadászat általános jellemzője mindhárom elemzett hírportálnak (vö. Molek-Kozakowska 2013), valamint, hogy a kattintásvadász hírcímek relatív gyakoriságát nézve a hírportálok között nincs jelentős különbség. A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy a hírcímek potencialitásán keresztül figyeli meg a kattintásvadászat működését, ellentétben a korábbi szakirodalommal, amely a kattintásvadászatot eleve adott kategóriaként kezelte (l. Blom–Hansen 2015, Chakraborty et al. 2016, Veszelszki 2017). A kutatás korpuszalapú (l. Tognini-Bonelli 2001), a bemutatott vizsgálat egy saját kutatói korpuszra terjed ki. A korpusz a három elemzett hírportál összes hírcímét tartalmazza, amely 2021 szeptemberében jelent meg. A vizsgálat mindhárom hírportál címanyagából egy-egy reprezentatív mintát vesz (amely azonban csak egy tényezőre, az összes publikált hírcikk számára nézve reprezentatív), majd a három mintát a kattintásvadászat-potencialitásuk alapján annotálja. Az annotálás a saját professzionális intuíción alapozódik, azonban olyan annotálási sémát alkalmaz, amely egyszerre támaszkodik a kattintásvadászat-kutatás előzményeire (áttekintésükhöz l. Kopcsák 2021), valamint az adatokkal való szembesülés tapasztalatára.

A kutatás egyik fő eredménye az annotálási séma kidolgozása. Az annotálási séma fő kategóriái a következők: (i) instrukciós beszédaktusok (*nyisd meg!*-típus), (ii) listakonstrukciók (*10 dolog, amit*-típus), (iii) feltűnő tipográfiai megformáltság (pl. nagybetűhasználat), (iv) sematikus kidolgozott lexikogrammatikai kategóriák (pl. fel nem oldott névmások), (v) jelenetkonstruálások, amelyek valamelyik részlete sematikus kidolgozott vagy kidolgozatlan (pl. abszurd események). Az előadás kvantitatív eredménye, hogy összeveti a három elemzett hírportált az azokon megjelenő potenciálisan kattintásvadász hírcímek relatív gyakorisága alapján – az elemzés előzetes eredményeiből az látható, hogy a 24.hu hírcímeiből (3500 db) vett mintában 346 hírcimből 101 annotálható potenciálisan kattintásvadászként (29,19%). A kutatás, a kvalitatív eredmények felől nézve, megállapítja a három hírportál profilját, azt, hogy az egyes hírportálok hírcímei milyen konstruálási módozatokkal alkotják meg a kattintásvadászat hatásszándékát (l. Sandig 1995).

A kutatás eredményeiből következtethetünk a legolvasottabb hírportálok kattintásvadász hajlamának mértékére, amely, egyfajta referenciaalapként, további hírportáltípusokkal való összevetést tesz lehetővé. Az annotált korpusz tanítókorpuszként is használható a kattintásvadászat automatizált felismerésére tervezett algoritmusok számára. Mindezek felül a kutatás azért éri tetten a kattintásvadászatot, hogy a kattintásvadászat működésének megfigyelésével kezdeményezze a társadalom felszabadítását a manipuláció és a kényszerkényszerítés kattintásvadász gyakorlata alól.

Irodalom

- Blom, J. N. & Hansen, K. R. (2015). Click bait: Forwardreference as lure in online news headlines. *Journal of Pragmatics*, 76, 87–100.
- Chakraborty, A., Paranjape, B., Kakarla, S. & Ganguly, N. (2016). Stop clickbait: Detecting and preventing clickbaits in online news media. In 2016 IEEE/ACM International Conference on Advances in Social Networks Analysis and Mining. IEEE Press, San Francisco. 9–16.
- Halliday, M. A. K. (2004). *An introduction to functional grammar*. Third edition (revised by Matthiessen, C.). Hodder Arnold, London.
- Kopcsák R. (2021). Nyelvi megfigyeltetés az interneten: kattintásvadász (hír)címek nyelvi jellemzőinek korpuszalapú vizsgálata. MA-szakdolgozat. ELTE BTK, Budapest.
- Molek-Kozakowska, K. (2013). Towards a pragma-linguistic framework for the study of sensationalism in news headlines. *Discourse & Communication*, 7(2), 173-197.
- Sandig, B. (1995). A német nyelv stilisztikája. (Részletek) *Helikon Irodalomtudományi Szemle* 41, 306–333.
- Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus linguistics at work*. (Studies in Corpus Linguistics 6). John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.
- Tolcsvai Nagy G. (2013). *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris, Budapest.
- Veszelszki A. (2017). Az álhírek extra- és intralingvális jellemzői. *Századvég*, 84, 51–82.

IDENTIFYING INDONESIAN LIGHT VERB CONSTRUCTIONS: A COMPUTATIONAL LINGUISTICS APPROACH

Danang Satria Nugraha

University of Szeged, Doctoral School in Linguistics
d.s.nugraha@usd.ac.id

Introduction

Light verb constructions (LVC) are verbs that have little semantic content on their own and form a predicate with some compulsory expression, which is occasionally a noun (Vincze et al., 2013). LVC has not yet been extensively explored in Indonesian, a semi-agglutinative language spoken by around 273.5 million people.

Methods

The purpose of this study is to identify Indonesian LVC. This study's computational linguistics method was machine translation. By the machine-translation method, the identification of Indonesian LVC was conducted by looking for Indonesian equivalent words from the matrix of Vincze's English & Hungarian LVC (2011). Three machine-translation for its method were (a) Google Translation, (b) Cambridge Dictionary Translation, and (c) Duolingo Dictionary Translation. By the mother-tongue judgment, the list of Indonesian LVC was analyzed to determine the acceptability aspect of the equivalent form. Determination of acceptance also depends on three corpora of the Indonesian, namely the Leipzig Corpora Collection (LCC). LCC_ind_mixed_2013 is an Indonesian mixed corpus based on material from 2013. It contains 74,329,815 sentences and 1,206,281,985 tokens.

Results & Discussion

The result shows that the number of English LVC found in the Indonesian equivalent is 101 constructions. The number of Hungarian LVC found in the Indonesian counterpart is 269 constructions. As examples, consider (1) and (2).

(1)	English	Indonesian
	<i>make a decision</i>	<i>membuat keputusan</i>
(2)	Hungarian	Indonesian
	<i>üzletet köt</i>	<i>membuat kesepakatan</i>

Further discussion, this study provides information regarding the occurrence rate of Indonesian LVC constructions. For example, consider Table 1.

Table 1 Occurrences Rate of Indonesian LVC based on LCC

No.	LVC form	Occurrences Rate	Mother-tounge Judgement
1.	<i>membuat keputusan</i>	70.147	acceptable
2.	<i>membuat kesepakatan</i>	8.949	acceptable

Conclusions

This research is limited to identifying Indonesian LVC based on the machine translation method. Further research still needs to obtain Indonesian LVC data through other techniques such as information extraction (IE).

References

- Vincze, V. 2011. Semi-compositional Noun + Verb Constructions: Theoretical Questions and Computational Linguistics Analyses. University of Szeged, Hungary.
- Vincze, V., István, N.T. Zsibrita, J. 2013. Learning to Detect English and Hungarian Light Verb Construction. In ACM Transaction on Speech and Language Processing, 10 (2): 1 – 25, DOI: <http://dx.doi.org/10.1145/2483691.2483695>

ENGLISH AS A LINGUA FRANCA AND LANGUAGES OTHER THAN ENGLISH IN TUNISIA

Mariem Shili

Eötvös Loránd University Doctoral School of Linguistics

shilimeriam1@gmail.com

Ever since the rise of globalization, it has become inevitable to consider the emergence of English as a lingua franca (ELF) as a means of intercommunity communication on a global scale (Seidlhofer, 2015). In this respect, it is no longer possible to disregard the increasing challenges brought about by the prestigious status of English on the educational sphere in general, and on the ascribed value of languages other than English (LOTEs), as well as multilingualism in particular (Henry, 2017). In order to develop a better understanding of the contemporary situation of languages other than English in light of the widespread use of English as a lingua franca, we must pay special attention to the different learners' attitudes and motivation towards these languages as compared with English as a lingua Franca, in different settings. Given the scarce amount of empirical research conducted on the aforementioned matter, this present study sets to answer the questions of: what characterizes the Tunisian secondary and higher education school students' differing dispositions towards English, French and Standard Arabic ? And how does English as a lingua franca affect Tunisian learners' motivation to learn languages other than English? The answers to these questions will be provided based on the context of this study, which is the multilingual context of Tunisia where English, French, and Tunisian Arabic (TA) are considered to be competing in many spheres of society (Daoud, 2001), and where Standard Arabic is a compulsory language course in schools due to its divergence from the everyday Tunisian dialect. Throughout the investigation, this study adopted a quantitative research design whereby survey data was collected from a sample of 105 Tunisian high school and university students. The obtained data was analyzed with the help of paired samples t-tests and regression analyses using the 22nd version of the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). The findings revealed that the general dispositions of the Tunisian learners towards the three languages of their context are characterized by a great degree of divergence. The outcomes of the set of the paired samples t-tests indicated that in the Tunisian context, factors such as language universality, intrinsic motivation, instrumental motivation, willingness to exert effort, and milieu influence in language learning were all in favor of English rather than French or standard Arabic. Nevertheless, the results of the regression analyses demonstrated that learners' perceptions of English as a lingua franca could predict their effort towards standard Arabic language but not towards French language. These findings helped raise awareness of the current situation of languages other than English, and the gradually increasing dominance of English in Tunisia, which is a context characterized by great linguistic diversity.

References

- Daoud, M. (2001). The language situation in Tunisia. *Current Issues in Language Planning*, 2(1), 1–52.
- Henry, A. (2017). L2 motivation and multilingual identities. *The Modern Language Journal*, 101(3), 548–565.
- Seidlhofer, B. (2015). ELF: English in a global context. In Murata, K. (Ed.), *Exploring ELF in Japanese academic and business contexts: Conceptualisation, research and pedagogic implications* (pp.17–28). Routledge.

THE REPRESENTATION OF NATIONALISM, IDEOLOGY AND POWER IN TURKISH PRESIDENTS' SPEECHES

Károly Nagy

Eötvös Loránd University, Language Pedagogy and English Applied Linguistics Ph.D.

karolynagy@student.elte.hu

Politicians often use language and discourse to strengthen their positions, power structures and political ideologies. Critical Discourse Analysis looks at political discourse with the aim to critique the connection of discourse and power (Fairclough, 2015) and to reveal hidden meaning in discourse. Using the theories of Critical Discourse Analysis, this study explores the discursive strategies of Turkish presidents, Mustafa Kemal Atatürk and Recep Tayyip Erdoğan to raise awareness of the past and present situation of Turkey and to highlight ideological differences in language use. It aims to uncover and compare the manifestations of ideology, power and nationalism as well as identify the discursive strategies applied to the framing of Turkish national identity in Atatürk's speech on the 10th anniversary of the Turkish Republic and in Erdoğan's balcony speech on the results of the 2014 local elections.

The investigation also discusses the notions of nationalism, power, power in discourse, and ideology produced and expressed through discourse. In its methods, the study employs the principle of triangulation "to minimize the risk of being biased" (Wodak & Meyer, 2001, p.65). Methodologically, there are three interrelated stages of analysis. First, qualitative content analysis is carried out to allow the emergence of categories from the data (Bryman, 2004), as a result of which the appropriate text parts are selected and content categories are developed. Second, the Discourse Historical Approach (Reisigl & Wodak, 2016) is applied to explore the topics of the speeches and the related discursive strategies along with the linguistic means of expression and the context-dependent linguistic realizations. Special attention is paid to the ideological differences between the speeches concerning nationality. As the third step, the Ideological Square Model (van Dijk, 1998) is used to investigate the strategies by focusing on the lexico-grammatical patterns used by the politicians.

The qualitative content analysis reveals that a sense of national identity is created through different kinds of cultural values such as nationhood, religion, and ethnicity. Atatürk's speech includes secular elements, and ethnicity only refers to Turks ('Us'), whereas Erdoğan's is more non-secular with various religious references, and his concept of nation includes all Turkic regions. The Discourse Historical Approach shows an ideological appeal of the two politicians through the strategies of *Shift of Blame and Responsibility Rationalisation, Legitimation, Downplaying/Trivialisation, Discontinuation*. In terms of ideologies, with the help of the Ideological Square Model, it is revealed that for Atatürk, the out groups are countries other than Turkey and he only refers to them as rivals, while Erdoğan extends the set of out-groups ('Them') to the opposition (people who voted for the opposition, media and Fetullah Gulen as the invaders of Turkey). Results indicate that elements of nationalism, ideology and power can be identified at various distinctive linguistic and structural levels in the political speeches, raising awareness of the ideological tools and strategies, such as the undesirable negative representation of 'Us', undesirable positive representation of 'Them', intended positive representation of 'Us' and intended negative representation of 'Them'.

References

Bryman, Alan. (2004). Social research methods (2nd ed.). New York: Oxford University Press.

- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction – Discourse studies: A multidisciplinary introduction*. Vol. 2 (pp.259-283). London, UK: SAGE Publications
- Fairclough, N. (2015). *Language and power*. London: Routledge.
- Reisigl, M., & Wodak, R. (2016). The discourse-historical approach (DHA). *Methods of Critical Discourse Studies*, 3, 23-61.
- Reisigl, M. (2017). The Discourse-Historical Approach. In J. Flowerdew, & J. E. Richardson (Eds.), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies* (pp.44- 59). Routledge.
- Smith, A. D. (1979). *Nationalism in the twentieth century*. Oxford: Martin Robertson.
- Vadai, K. (2017). Critical discourse analysis for language education: Unveiling power, ideology and manipulation in political discourse. *Working Papers in Language Pedagogy*, 11, 96-138.
- Van Dijk, T. A. (1998). *A Multidisciplinary Approach*. London: Sage
- Van Dijk, T. A. (2011) *Discourse and Ideology*. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (pp. 379–407). London: SAGE.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: SAGE.

TEACHING MATERIALS ANALYSIS

Songul Dogan Ger

Eötvös Loránd University

sdger80@gmail.com

With the increased mobility that has given rise to globalization, intercultural competence has become a necessity. Throughout the world, international schools in which English is used as the language of instruction aim to develop their students' language skills and intercultural competence. To achieve this, teachers in these schools follow curricula and use teaching materials that enable the teaching of culture. Teaching materials, mainly English language textbooks, are inevitably used by teachers to facilitate the teaching of language and culture. Gómez Rodríguez (2015) states that textbooks cover communicative functions, structural forms, and language use skills, although he argues that little attention is given to how these materials are incorporated so as to develop learners' intercultural communicative competence (ICC). A number of studies have been conducted to explore which cultural elements are (re)presented in English language textbooks. Many of these studies are based mainly on the frequency of culture-related words, images, or activities (e.g., Çelik & Erbay, 2013; Méndez-García, 2005; Sadeghi & Sepahi, 2017; Shin et al., 2011; Sobkowiak, 2015; Yuen, 2011; Wu, 2010). This means that the cultural elements used in teaching materials need to be investigated to determine how deeply and critically culture is taught.

In the present study, a research instrument was piloted that was designed for subsequent use in larger-scale research by the author on the development of cultural diversity awareness (CDA) and ICC. The study primarily investigates how culture is deeply and critically presented in the materials used in an international school in Budapest, at which English is used as a medium for intercultural communication. A second aim of the present study was to investigate how these teaching materials guide teachers to use culture-related activities in their English lessons. The current pilot study is based on the thematic content analysis of teaching materials used in the upper primary classes of an international school in Budapest.

Some of the activities presented and suggested in the literature for the critical and analytical teaching of culture are based on comparing the similarities and differences between the students' own culture and the target culture; discussing the reasons that lie behind cultural norms, and acquiring a multi-perspective approach by viewing cultural behaviours from another person's perspective (Barrett et al., 2014; Huber-Kriegler et al., (2003); Gómez Rodríguez, 2015; Reid, 2015). The findings revealed that the analyzed teaching materials include various culture-related activities with elements of big C, little c, and deep culture, including the abovementioned activities. However, they are limited to the target culture, in other words English-speaking countries. Cultural activities, and the respective guidance for teachers included in the analyzed teaching materials, are transferrable to the contexts of English as a second language (ESL) and English as a foreign language (EFL).

References

- Barrett, M. D., Huber, J., & Reynolds, C. (2014). *Developing intercultural competence through education*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Celik, S., & Erbay, Ş. (2013). Cultural perspectives of Turkish ELT coursebooks: Do standardized teaching texts incorporate intercultural features? *Education and Science*, 38 (167), 336-351. <https://www.researchgate.net/publication/235771239>

- Gómez Rodríguez, L.F. (2015). The cultural content in EFL textbooks and what teachers need to do about it. *Profile Issues in Teachers' Professional Development*, 17(2), 167-187. <http://dx.doi.org/10.15446/profile.v17n2.44272>
- Huber-Kriegler, M., Lázár, I., & Strange, J. (2003). *Mirrors and windows: An intercultural communication textbook*. European Centre for Modern Languages, Council of Europe Publishing.
- Méndez-García, M.C. (2005). International and intercultural issues in English teaching textbooks: The case of Spain, *Intercultural Education*, 16:1, 57-68. <https://doi.org/10.1080/14636310500061831>
- Reid, E. (2015). Techniques developing intercultural communicative competences in English language lessons. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 186, 939-943. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.011>
- Sadeghi, K., & Sepahi, Z. (2017). Cultural content of three EFL textbooks: Teachers' and learners' cultural preferences and cultural themes of textbooks, *Pedagogies: An International Journal*, 13:3, 222-245. <https://doi.org/10.1080/1554480X.2017.1417128>
- Shin, J., Eslami, Z.R., & Chen, W.C. (2011). Presentation of local and international culture in current international English-language teaching textbooks, *Language, Culture and Curriculum*, 24:3, 253-268. <http://dx.doi.org/10.1080/07908318.2011.614694>
- Sobkowiak, P. (2015). Developing students' intercultural competence in foreign language textbooks, *US-China Education Review B*, 5(12), 794-805. <https://www.researchgate.net/publication/288887709>
- Wu, J. (2010). A content analysis of the cultural content in the EFL textbooks. *Canadian Social Science*, 6 (5), 137-144. <http://dx.doi.org/10.3968/j.css.1923669720100605.016>
- Yuen, K.M., (2011). The representation of foreign cultures in English textbooks. *ELT Journal*, 65, (4), 458-466. <https://doi.org/10.1093/elt/ccq089>

TEACHERS' ROLE IN PROMOTING ENGLISH LANGUAGE LEARNER AUTONOMY IN VIETNAMESE HIGHER EDUCATION

Linh Huynh

Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology
h1985@student.elte.hu

In language education, learner autonomy (LA) has received a lot of attention since Holec (1981) first introduced the term since Holec (1981). Learner autonomy represents the attitude, the ability, and the capacity to take responsibility for his or her own learning (Benson, 2001; Holec, 1981; Little, 1991; Phan, 2013). Selecting appropriate strategies and designs for fostering learner autonomy can be challenging because the choice may affect the process and outcome of acquiring learner autonomy. Benson (2001) introduced six approaches to enhancing LA: resource-based, technology-based, curriculum-based, teacher-based, classroom-based, and learner-based approaches, with different management functions in the learner's learning procedure. The decision of incorporating autonomy in language learning usually comes from the teacher, autonomy fostering depends essentially on the teachers' redefinition of their own role (Alonazi, 2017). Crabbe (1993) also proposed that a re-examination of the teacher's role is needed in helping students to become more autonomous. Therefore, it is essential to further investigate the teacher's role of teachers in fostering language learner autonomy. This questionnaire study investigated the fundamental roles teachers of English as a foreign language (EFL) play in fostering learner autonomy at universities in Viet Nam by answering the following research questions:

RQ1: What types of roles do EFL Vietnamese university teachers play in promoting learner autonomy?

RQ2: What are the challenges that EFL Vietnamese university teachers face in promoting learner autonomy?

RQ3: What solutions do EFL Vietnamese university teachers think are effective in promoting learner autonomy?

The participants of the study were 111 EFL teachers who are teaching at the tertiary level in Viet Nam. The study sample was randomly selected throughout the nation from either public universities or private universities in the academic year 2020 - 2021. Among the 70 female and 41 male participants, 76 were working in public institutions and private ones with different lengths of teaching experience. The questionnaire originally developed by Alonazi (2017) was adopted to be used online as the main instrument for data collection. The instrument for this study was designed with Google forms and consisted of four sections measuring teachers' practices in promoting learner autonomy, challenges teachers face in promoting learner autonomy, approaches that help in promoting learner autonomy, and biographical questions. The quantitative data from the questionnaire were analyzed using SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22.0. The findings revealed that the teachers still dominate the learning process, predominantly in the role of a manager leaving less space for learner autonomy. Moreover, teachers also provide resources (Benson, 2001) for the learners as the role of the resource provider took the second place. In order to promote learner autonomy, it is important to focus on learner-centered and learner-based approaches, which attempt to equip learners with particular skills and approaches to monitor their own learning. In other words, the roles of the teacher as a facilitator and a counselor need to be strengthened in the context investigated (Voller, 2014).

References

- Alonazi, S. M. (2017). The Role of Teachers in Promoting Learner Autonomy in Secondary Schools in Saudi Arabia. *English Language Teaching*, 10(7), 183–202. <https://doi.org/10.5539/elt.v10n7p183>
- Benson, P. (2001). *Teaching and Researching autonomy in language learning*. London: Longman.
- Crabbe, D. (1993). Fostering Autonomy from within the Classroom: The Teacher's Responsibility. *System*, 21(4), 443–452.
- Holec, H. (1981). *Autonomy and foreign language learning*. Oxford: Pergamon. (First published 1979, Strasbourg: Council of Europe).
- Little, D. (1991). Learner autonomy 1: Definitions, Issues and Problems. In *ELT Journal*. Dublin: Authentik.
- Phan, T. T. T. (2013). Teacher Autonomy and Learner Autonomy: An East Asian's Perspective. *International Journal of Social Science and Humanity*, 2(6), 468–471. <https://doi.org/10.7763/ijssh.2012.v2.149>
- Voller, P. (2014). Does the teacher have a role in autonomous language learning? In P. Benson & P. Voller (Eds.), *Autonomy and Independence in Language Learning* (pp. 98–113). Longman. <https://doi.org/10.4324/9781315842172-9>

COMMUNICATION IN INTERCULTURAL ONLINE UNIVERSITY CLASSROOMS: AN INTERVIEW STUDY

Maram Emad Shawkat Khamaiseh

Eötvös Loránd University, PhD program in English Pedagogy and Applied Linguistics.
maramkhamaiseh@yahoo.com

Online education has been used in the past two decades for different purposes, among others for enhancing the interaction inside the classroom (Harasim, 2000). A significant transition to it has emerged during the Coronavirus Pandemic, and worries have been voiced about its efficiency and effects (Onyema et al., 2020). Most researchers have used observations and questionnaires in order to collect data to investigate the virtual classes' qualities, especially in comparison with traditional classes (Morgan, 2019; Robin, 2021). However, there is little research exploring how the online mode impacts students' willingness to communicate and the intercultural atmosphere from the point of view of both sides: teachers and students. The qualitative method has the capacity of exploring a phenomenon and gain insights into it in detail (Dörnyei, 2007). Therefore, this exploratory qualitative study on the tertiary education context in the first-wave pandemic aims to gain insights into (1) university students' and lecturers' views about the intercultural atmosphere in online classes (2) their views about students' willingness to communicate in online synchronous classes where English (as a lingua franca) is the medium of communication, and (3) their views on how intercultural atmosphere and students' willingness to communicate may influence each other. Semi-structured interviews were conducted online with fifteen participants, chosen through purposive sampling, as the study needed participants who had experience in both onsite and online education, and who had classmates from different cultures. University students were selected from different disciplines (English studies, economics, and psychology), countries (Jordan, Yamen, Saudi Arabia, Ukraine), and degrees (BA, MA, PhD). The five instructors were from the USA (2), Saudi Arabia (3), Turkey (1) and Hungary (1), teaching in MA programs in various fields, ranging from business to education and culture. The technique of thematic analysis, a widely used approach for dealing with verbal data in qualitative research (Braun & Clarke, 2006), was implemented to analyze the data. Research findings reveal that despite the fact that online education platforms have long been available, using these requires experience, which neither of the parties tend to have. As a result, teachers exert more effort into preparation (e.g., to convert the materials/tasks into online ones), which results in a higher workload in online synchronous classes than in onsite ones. Teachers and students' responses also suggest that while interculturality has many benefits in the classroom, such as broadening students' understanding of the lessons' contents and exchanging ideas with international members, these advantages can be exploited less online than in face-to-face classes, because of the less personal nature of the online setting and having fewer opportunities to talk. They also note that students' willingness to communicate is generally low for various reasons, among which internet problems, lack of gestures, and anxiety dominate. Therefore, both teachers and students argue that working with varying topics of discussion in virtual classes might encourage students to communicate more and achieve higher engagement. The results are significant in their theoretical and practical implications. They indirectly also show that, besides teachers and students, in some areas, university administrators and policy-makers lacked sufficient experience, namely in their capacity to be able to offer reliable internet services and training courses. University teachers, on the other hand, may consider exploiting the potentials of online

platforms (e.g., breakout rooms, emoticons) better and implementing activities (e.g., group discussions, online projects) that may create an intercultural experience, bring international classmates together and thus help them communicate more.

References

- Harasim, L. (2000). Shift happens: online education as a new paradigm in learning. *The Internet and Higher Education*, 3, 41-61.
- Robin, E., (2021). Virtual classroom in the teaching of translation. In Seresi M., Eszenyi R., and Robin E., editors, *Distance education in translator and interpreter training. Methodological lessons during the covid-19 pandemic.* ELTE Faculty of Humanities, Department of Translation and Interpreting, Budapest. 17-42
- Onyema, E. M., Eucheria, N. C., Obafemi, F. A., Sen, S., Atonye, F. G., Sharma, A., & Alsayed, A. O. (2020). Impact of Coronavirus pandemic on education. *Journal of Education and Practice*, 11, 108-121.
- Morgan, H. (2019). Connecting with educators from abroad via Zoom: a powerful teaching method. *Multicultural Education*, 26, 36-39.
- Dörnyei, Z. (2007). *Research Methods in Applied Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3, 77-83.

NAZÁLIS ÉS ORÁLIS LEGYINTŐHANGOK AKUSZTIKAI TULAJDONSÁGAI

Garai Luca

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola

garailuc@gmail.com

A legyintés az amerikai angolban elsősorban a /t d/ hangokon figyelhető meg, melyek rövid zöngés szegmentumként jelennek meg szonoránsok közt (Kahn, 1976; Steriade, 2000; Patterson és Connine, 2001). Az alveoláris legyintésre vonatkozó korábbi akusztikai vizsgálatok alapján a jelenség csak szegmentumszinten neutralizálja a mássalhangzókat, tehát legyintés után is érvényesülnek a környező hangokat érintő fonológiai folyamatok, úgymint a jelen kutatás szempontjából releváns pre-fortis clipping, tehát a legyintett fortis /t/ előtti magánhangzó rövidebben valósul meg, mint a legyintett lenis /d/ (és a többi zöngés zárhang, illetve szonoráns mássalhangzó) előtti (Braver, 2014; Scheer, 2017). Az elméleti fonológiai szakirodalom szerint a mai nyelvhasználatban a /n/ és /nt/ hang(kapcsolat)nak is van legyintett allofónja (Picard, 1997), viszont eddigi fonetikai elemzések elsősorban időtartambeli különbségeket vizsgáltak a nazális legyintőhangok és a /t d/ legyintők között, megállapítva, hogy a legyintett /n/ és /nt/ hosszabb időtartamú, mint a legyintett /t/ (Garai, 2019).

A nazálisok artikulációjában részt vesz az orrüreg is, így az intenzitás a legalacsonyabb frekvenciatartományokban az orális hangzókhoz képest nagyobb, meredekebb spektrális lejtést eredményezve (Fujimura, 1962). A nazalitás átterjedhet a környező magánhangzókra, megváltoztatva ezek formánsszerkezetét (Fujimura és Lindqvist, 1971). A spektrális lejtés meredekségét konvencionálisan a $H1^*-H2^*$ (Garellek et al., 2016), míg a magánhangzó-nazalítás mértékét az $A1^*-P0$ érték jelöli (Styler, 2017). Jelen kutatás két fő kérdése az volt, hogy a nazálisokból képzett legyintőhangok időtartamban és spektrális lejtésben eltérnek-e az orális /t/ legyintett változatától, valamint, hogy milyen hatással van egymásra a legyintett szegmentum és az azt megelőző magánhangzó időtartam és nazalitás szempontjából.

A kutatás során hat észak-amerikai angol anyanyelvű beszélő otthon, headsettel felvett, felolvasott mondatba ültetett álszavait vizsgáltam. A legyintő hangkörnyezetben álló /t n nt/ hang(kapcsolat)ot tartalmazó mintákat Praatban (Boersma és Weenink, 2018) hangszinten szegmentáltam, majd VoiceSauce (Shue et al., 2011) segítségével kinyertem a szegmentumok időtartamát, továbbá a szegmentumra átlagolt $H1^*-H2^*$ és $A1^*-P0$ értékeket. A tokeneket két fonológus percepciósi döntése alapján kategorizáltam legyintett és nem legyintett csoportba. A statisztikai elemzés lineáris kevert modellek alkalmazásával történt Pythonban (Python Software Foundation, 2019). A négy modellben függő változóként szerepelt a mássalhangzó-időtartam, az átlag $H1^*-H2^*$ érték, az átlag $A1^*-P0$ érték és a magánhangzó-időtartam. Független változó volt mind a négy esetben a mögöttes mássalhangzó (t/n/nt) és a legyintés megléte (igen/nem), továbbá a mássalhangzó-időtartam modelljében a megelőző magánhangzó minősége (zárt palatális/egyéb), mivel korábbi akusztikai adatok alapján a zárt palatális magánhangzók után ejtett legyintőhangok időtartama hosszabb, mint más magánhangzók után (Zue és Laferrière, 1979); a modellekben random hatásként szerepelt a beszélő.

A vizsgált álszavakban mindössze egy beszélő produkált legyintett /nt/ kapcsolatokat, míg a /t/ legyintése következetesen megjelent mindegyik beszélőnél; a /n/ legyintése a percepciósi ítéletek alapján mindenkinél előfordult, viszont a gyakorisága ingadozott egy-egy beszélő mintáiban. Az eredmények alapján a mögöttes fonéma szignifikáns hatással volt a kiejtett mássalhangzó időtartamára: a /n/ és a /nt/ fonémákból képzett legyintőhangok hosszabb időtartamúak voltak a legyintett /t/-knél. Spektrális lejtés ($H1^*-H2^*$) tekintetében azonban nem

volt szignifikáns hatása a mögöttes fonémának, vagyis a vizsgált anyagban előforduló nazálisokból képzett legyintőhangok szegmentumszintű nazalitása nem volt magasabb a /t/ legyintőkénél. A megelőző magánhangzó nazalitását (A1*–P0) illetően szignifikánsnak bizonyult a mögöttes mássalhangzó hatása: /n/ és /nt/ előtt nazalizáltabban jelent meg a magánhangzó /t/-hez képest. A vizsgált anyagon a megelőző magánhangzó időtartamát illetően nem mutatkozott szignifikáns különbség az orális és nazális mássalhangzók között, tehát nem volt kimutatható a pre-fortis clipping hatása. A jelen mintán a zárt palatális magánhangzók után álló legyintőhangok nem bizonyultak hosszabb időtartamúnak a többi magánhangzó-környezetnél.

A kutatás eredményei hozzájárulnak az amerikai angolban előforduló legyintés tulajdonságainak feltérképezéséhez. Az akusztikai adatok alapján feltételezhető, hogy a nazális és orális hangzók spektrális lejtése neutralizálódik legyintéskor, a megelőző magánhangzó nazalitásában azonban fennmarad a különbség.

Irodalom

- Braver, A. (2014). Imperceptible incomplete neutralization: Production, non-identifiability, and non-discriminability in American English flapping. *Lingua*, 152, 24–44.
- Boersma, P. & Weenink, D. (2018). *Praat: doing phonetics by computer* (version 6.0.43). <http://www.fon.hum.uva.nl/praat/>. (Access: 5/4/2021)
- Connine, C. M. (2004). It's not what you hear but how often you hear it: On the neglected role of phonological variant frequency in auditory word recognition. *Psychonomic Bulletin & Review*, 11, 1084–1089.
- Fujimura, O. (1962). Analysis of Nasal Consonants. *The Journal of the Acoustical Society of America* 34, 1865–75.
- Fujimura, O. & Lindqvist, J. (1971). Sweep-tone measurements of vocal-tract characteristics. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 2, 541–58.
- Garai, L. (2019). *Flapped Nasals, Nasalized Flaps in American English*. Paper presented at the 34th OTDK, Budapest, 24–25 April, 2019.
- Garellek, M., Ritchart, A. & Kuang, J. (2016). Breathy voice during nasality: A cross-linguistic study. *Journal of Phonetics*, 59, 110–121.
- Kahn, D. (1976). *Syllable-Based Generalizations in English Phonology*. Dissertation, Massachusetts Institute of Technology, Massachusetts.
- Patterson, D. & Connine, C. M. (2001). Variant Frequency in Flap Production. *Phonetica*, 4, 254–75.
- Picard, M. (1997). English Flapping and the feature [vibrant]. *English Language and Linguistics*, 2, 285–94.
- Python Software Foundation (2019). *Python* (version 3.8.10). <http://www.python.org>
- Scheer, T. (2017). Voice-induced vowel lengthening. *Papers in Historical Phonology*, 2, 116–151.
- Shue, Y.-L., Keating, P.A., Vicenik, C. & Yu, K. (2011). VoiceSauce: A program for voice analysis. In *Proceedings of the international congress of phonetic sciences*. Hong Kong. 1846–1849
- Steriade, D. (2000). Paradigm Uniformity and the phonetics–phonology boundary. In Pierrehumbert, J. & Broe, M., editors, *Papers in laboratory phonology V: Acquisition and the lexicon*. Cambridge University Press. Cambridge. 313–334.
- Styler, W. (2017). On the acoustical features of vowel nasality in English and French. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 4, 2469–82.
- Zue, V. W. & Laferrière, M. (1979). Acoustic Study of Medial /t, d/ in American English. *The Journal of the Acoustical Society of America*, 4, 1039–50.